

İsrail'in Devlet İmajının Şekillenmesi Shapening of the Israel State Image

Teslim: 8 Kasım 2016
Onay: 20 Mart 2017

Çağla Gül YESEVİ*

Öz

Çalışma kapsamında, İmaj teorisi açısından İsrail'in devlet imajını oluşturan unsurlar açıklanmıştır. İsrail'in negatif öz imajını şekillendiren tehdit, sürgün, Antisemitizm ve soykırım konularına değinilmiştir. İsrail'in negatif öz imajını dönüştüren bir kurum olarak İsrail ordusunun imajı ve askeri doktrini açıklanmıştır. İsrail'in pozitif milli öz imajını belirleyen İsrail devletinin Bağımsızlık Bildirgesi, İsrail Milli Marşı, devlet amblemi, Siyonizm, toprağın kutsallığı ve imaja katkıda bulunan bir kurum olarak dış istihbarat servisi Mossad anlatılmıştır.

Anahtar kelimeler: *İsrail, İmaj Teorisi, pozitif öz imaj, negatif öz imaj*

Abstract

This article examines Israel's image referring to Image theory. Image theory has been considered as a significant tool to study international relations and foreign policy. Elements of Israel's negative self-image has been presented as threat, exile, antisemitism, and genocide. Moreover, image of Israel Defense Forces and military doctrine have been analysed. Main parts of positive self-image of Israel have been Declaration of Establishment of State of Israel, National Anthem, Israeli flag, state emblem, zionism, status of holy lands and Mossad.

Keywords: *Israel, Image Theory, positive self-image, negative self-image*

* Yrd. Doç. Dr., Çağla Gül Yesevi, Kültür Üniversitesi

Giriş

Bu çalışmada, İmaj teorisi açısından İsrail'in imajı anlatılacaktır. Kişilerin ve siyasal elitlerin karar alma süreçlerini ve aldıkları kararları açıklamaya çalışan İmaj teorisi, dış politikada, devlet imajlarının açıklanmasında da kullanılabilir. Siyasal yaklaşım, yönelim ve kararların psikolojik değişkenlerle yakın ilişkisi, çalışılması gereken bir konudur. Uluslararası ilişkilerde karşılaştığımız psikolojik ve siyasal unsurların açıklanmasında, İmaj teorisi yararlı bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma kapsamında, öncelikle İmaj teorisi açıklanacak; öz imaj, düşman imajı ve ayna imajı kavramlarına değinilecek, imaj kuramı ile ilgili çalışmalar kısaca örneklendirilecektir. İsrail'in negatif öz imajını şekillendiren tehdit, sürgün, Antisemitizm ve soykırım üzerinde durulacaktır. İsrail'in negatif öz imajını dönüştüren bir kurum olarak İsrail ordusunun imajı ve askeri doktrini analiz edilecektir. İsrail'in pozitif milli öz imajını belirleyen İsrail devletinin Bağımsızlık Bildirgesi, İsrail Milli Marşı, devlet amblemi, Siyonizm, toprağın kutsallığı ve imaja katkıda bulunan bir kurum olarak dış istihbarat servisi Mossad anlatılacaktır.

1. İmaj Teorisinin Açıklanması

Siyasal psikoloji konusunda çalışan araştırmacıların kullandığı yöntemlerden biri içerik analizidir. Liderlerin, karar alıcıların nitelikleri ve tarzları incelenmektedir. Bunun yanında, devlet kurumlarının dokümanları, internet siteleri, söylevleri, inceleme konusu olmaktadır. Hedef kitlenin üretilen mesajları benimsemesi için kitle iletişim araçlarından yararlanılmaktadır. Bu konuda kitaplar, filmler, parti programları, günlükler, mektuplar, söylevler ve konuşmalar, veri olarak kullanılmaktadır. Bu analiz, niteliksel ve niceliksel olarak yapılabilmektedir. Niceliksel yöntemde, bir konuşmada, bir sözcüğün sıklığına bakılmaktadır. Niteliksel içerik analizinde, bazı kelime ve sembollerin anlamı ve kullanım amacı üzerinde durulmaktadır.¹ Nitel yöntemde, düşünüm-sellik ön planda yer almaktadır; tek tek değişkenler ölçülmemektedir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri tema analizidir. Tema analizi yönteminde, nitel veride bulunan içerik ve anlam örüntüleri araştırılıp, temalar halinde ifade edilmektedir.²

İmaj teorisi, siyasal psikolojik bir yaklaşımdır; politika-yapıcıların, karar alıcıların, diğer ülkeler hakkındaki izlenimlerini, algılarını ve bunların davranışsal sonuçlarını analiz etmek için kullanılmaktadır. İmajlar, ülkelerin kabiliyetlerini, kültürlerini, amaçlarını, tehdit ve fırsat algılamalarını açıklayan bilgileri sunmaktadırlar. Bir ülkenin kabiliyetleri, yetkinlikleri ve kültürel gelişmişliği, karşılaştırmalı olarak incelenerek, aşağı, eşit ya da üstün bir devlet olup olmadığına karar verilmektedir. Bunun yanında, saldırgan devlet imajı

1 Cengiz Erişen, Elif Erişen, Binnur Özkeçeci-Taner, "Siyasal Psikolojide Araştırma Yöntemleri", *Siyaset Psikolojisi*, (Der.) Özlem Dirilen Gümüş, (Ankara: Nobel, 2015), 61-66.

2 Nagehan Taşdemir, "Siyaset Psikolojisinde Nitel ve Karma Yöntem Araştırmaları", *Siyaset Psikolojisi*, (Der.) Özlem Dirilen Gümüş,(Ankara: Nobel, 2015),75-82.

ya da savunmacı devlet imajının belirlenmesi ikinci bir değerlendirme alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.³

İmaj teorisi, kararların, kişiler tarafından, öz imajları sayesinde oluşturulan ilkeler, amaçlar ve planlar doğrultusunda nasıl alındığını inceleyen, açıklayıcı ve tanımlayıcı bir teoridir. Şema kuramı olarak da tanımlanan İmaj teorisi, şemalar, taslaklar, şablonlardan, stereotiplerden ve imajlardan faydalanmaktadır.⁴ Robert Jervis'in belirttiği gibi, karar alıcıların dünya hakkındaki inançları ve diğer aktörlerin imajı bilinmeden, önemli kararların nasıl, neden ve hangi koşullar altında alındığının açıklanabilmesi, mümkün değildir.⁵

Bilişsel süreçlerde, kalıplaşmış imajlar ve önyargıları (stereotipler) destekleme eğilimi görülmektedir. İnsanlar, diğerlerinin karakterlerini ve davranışlarını tahmin etmek için sosyal kalıpları yoğun olarak kullanmaktadırlar.⁶ Devletlerin imajları, karar alma mekanizmalarını belirlediği gibi, diğer devletlerle ilişkilerini ve sistemdeki yerlerini şekillendirmektedir. Bilişsel yaklaşımda, özellikle siyasal elitlerin sahip oldukları imajlar üzerinde, odaklanılmaktadır. Bu imaj odaklanmasında, iki kavram öne çıkmaktadır. Bunlardan birincisi “öz imaj” (*self-image*), diğeri de “ötekinin imajı”dır. İmaj konusu, karar alıcıların, karar-alma süreçlerini, etkileyen önemli bir veri olarak, ortaya konulmaktadır. Bu konudaki en güçlü ve etkili çalışma, Ole Holsti'nin “düşmanın imajı” ile ilgili çalışmasıdır. Holsti, bu çalışmasıyla, ABD-SB arasındaki çatışmayı ve Soğuk Savaş'ın gelişme sürecini açıklamaya çalışmıştır. Holsti çalışmasında, ABD eski Devlet Bakanı John Foster Dulles'in, Sovyetler Birliği hakkında sahip olduğu “düşman imajını” analiz etmiştir.⁷

Bu teoriyi, uluslararası ilişkiler çalışmalarında kullanmanın en kolay yolu, politikacıların en yoğun olarak yaptıkları faaliyetlerin, özellikle konuşmalarının içerik analizinin yapılmasıdır. Bunun dışındaki yöntem ise, Holsti'nin (1967) de uyguladığı gibi, karar alıcılar ve çalışma arkadaşlarına anketler uygulamaktır. Ancak, dış politika konusunda çalışanlara, anket uygulanması ve doğru cevapların alınabilmesinin önünde ciddi engeller bulunmaktadır.⁸ Devletlerin öz imajının anlaşılmasında, devlet kurumlarının resmi sitelerinde kullandıkları tanımlamalar, bu sitelerde örnek olaylara yaklaşımları, açıklamaları ve yetkili

3 Hayrettin Özler, *Siyaset Psikolojisi*, (Bursa: Etkin Yayınları, 2014), 77.

4 Lee Roy Beach ve Terence R. Mitchell, “Image Theory: Principles, Goals, and Plans in Decision-Making”, *Acta Psychologica* 66 (1987), 201-202.

5 Robert Jervis, “Perception and Misperception in International Relations”, *International Relations Theory: Realism, Pluralism, Globalism* içinde (Der.) Viotti, Paul R. & Kauppi, Mark V., (Boston: Allyn and Bacon, 1993), 298.

6 Janice Gross Stein, “Psychological Explanations of International Conflict”. *Handbook of International Relations* (CA: Sage,2002), 294-295.

7 Jerel A. Rosati, “A cognitive approach to the study of foreign policy”, *Foreign policy analysis: Continuity and change in its second generation* içinde (Der.), Neack, Laura & Hey, Jeanne A. K & Haney, Patrick Jude, (N.J.: Prentice Hall, 1995), 55.

8 *A.g.m.*, 55

organlarda görevli olanların demeçleri, önemli veriler olarak değerlendirilmektedir. Ayna imajı, hasmane bir ortamda, iki tarafın birbirleri hakkındaki “düşman imajının” çalışılmasıdır. Ayna imajında, her iki taraf da kendi öz imajını “olumlu ve iyi niyetli ” olarak tanımlarken, karşı tarafı “olumsuz ve kötü niyetli” olarak tanımlamaktadır.⁹

1.1. Öz İmajın Unsurları

Kişilerin ve siyasal elitlerin karar alma süreçlerini ve aldıkları kararları açıklamaya çalışan İmaj teorisi, öncelikle, teorinin alt-katmanlarından biri olan öz-ııaj kavramı üzerinde durmaktadır. Buna göre bireylerin inançları, değerler sistemi, etik ve moral değerleri, öz imajı oluşturmaktadır. Öz imajın ana bileşenleri, ilkeler olarak adlandırılmaktadır. Bu ilkeler, bireyin bir amaca doğru yönelmesi veya bir amacı sürdürmekten vazgeçmesi sonucunu doğurabilmektedir.¹⁰

Yörünge imajı (*trajectory image*), bir karar alıcının gelecekteki ideal ajandasıdır. Öz imajın ışığında, yörünge imajının ana bileşenleri, amaçlar olarak tanımlanmaktadır. Bu amaçlar, soyut ve somut olarak ikiye ayrılmaktadır.¹¹ Bir kişinin ya da bizim çalışmamızda devletin kendini güvende ve başarılı hissetmesi, soyut bir amaç olarak tanımlanabilmektedir. Soyut amaçların gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda bir yargıya varmak daha zordur. Aksiyon imajı, amaca ulaşmak için tasarlanan planları içermektedir. Planlar, soyut programlar olarak tanımlanırken, somut davranışsal göstergeler, taktikler olarak nitelendirilmektedir. Öngörülen imaj (*projected image*), olması tahmin edilen olaylar ve durumları açıklamaktadır.¹²

Bu teori, topluluklar ve grupların, çatışma davranışını, doğrudan, dolaylı, bilinçli ve bilinçsiz yollardan etkilediklerini varsaymaktır. Milli öz imajlar, siyasal kültürün önemli bir boyutudur. Milli öz imaj, kültürün temsilcileri tarafından yayılmaktadır.¹³ Öz imaj kavramı, dış politikada öncelikli olarak yer almamaktadır. Ötekinin algıları, daha büyük bir önem taşımaktadır.¹⁴ Siyasetçiler, devlet kurumlarının yöneticileri, liderler ve karar-alıcılar, öz imajı yansıttığında, bu imaj, çatışma stratejilerinde işlevsel hale gelmektedir. Milli öz imajlar, kimi zaman, öteki devletlerin algıları neticesinde güçlenebilmektedir.

Milli öz imajlarının belirlenmesinde, liderlerin, güvenlik kurumlarının başındaki yöneticilerin konuşmaları, belirleyicidir. Bu durum, özellikle, genç nesillerin, yaratılan imajı benimsemeleri ve aynı doğrultuda yeniden yara-

9 Rosati, a.g.m., 55

10 Beach ve Mitchell, *Image Theory...*, 202.

11 A.g.m. 202.

12 A.g.m., 203-204

13 Noel Kaplowitz, “National Self- Images, Perception of Enemies, and Conflict Strategies: Psychological Dimensions of International Relations”, *Political Psychology* 11, No.1(1990), 47

14 Kaplowitz, *National self-images...*, 48

tılmasına katkıda bulunmaları sonucunu doğurmaktadır. Piaget'nin 1930 yılında yayımladığı makalesinde belirttiği gibi, yetişkinlerin, öğretmenlerin ve ebeveynlerin hareketleri, beyan edilmiş amaçları, açıkça ilan edilmiş değerleri, genç nesillerin öz-imaaj ve yörünge imajlarının oluşturulmasını sağlamaktadır.¹⁵

Milli öz imaj konusunda, diğer önemli boyut, tarihsel algılamadır. Sürekli yenilgi yaşayan milletler, çatışma konusunda daha istekli davranabilmektedirler. Bu milletler, yeniden milli onurlarını, elde etmeyi amaç edinmişlerdir.¹⁶ Benzer şekilde, topyekûn yok edilme ve topraklarından çıkarılma korkusu yaşayan İsrail'in, İsrail'i, Yahudilerin vatanı olarak nitelendirmesi ve bu amacın gerçekleştirilmesi ve sürdürülmesi için güvenlikçi siyasalar uygulaması, tarihsel algısının neticesidir. Milli öz imaj kavramı incelenirken, üzerinde durulan diğer boyut, milli çıkar kavramıdır. Farklı devletler ve liderler, benzer durumlarda farklı amaçlara yönelebilmektedirler.¹⁷

Mitchell ve arkadaşlarının, 1986 yılındaki çalışmaları ile Beach ve arkadaşlarının, 1987 yılında yayımladıkları, "*Image Theory: Descriptive Sufficiency of a simple rule for the compatibility test*" adlı makalelerinde, imaj teorisi ve örgütsel teori ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bu iki çalışmanın üzerinde durduğu konu, örgüt kültürünün, örgüt üyeleri tarafından özümsemiştir. Öz imaj ile benimsenilen örgüt kültürü arasında benzer bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Örgütsel teorideki örgüt kültürü, İmaj teorisinde öz imajın karşılığı haline gelmiştir.¹⁸

1.3. İmaj Kuramının Örneklendirilmesi ve İsrail

Parkhurst, imaj konusundaki doktora tezi çalışmasında, ABD'de, 10 Ekim 2002 tarihinde, Irak operasyonu ile ilgili olarak yapılan görüşmede, Saddam Hüseyin'in imajının üzerinde, özellikle durulduğunu, belirtmektedir. Saddam Hüseyin, kendi halkını öldüren, terörist aktiviteleri destekleyen, kitle imha silahlarını elinde tutan ve bunları medeni dünya üzerinde kullanmayı arzulayan bir "terör makinesi" olarak nitelendirilmiştir. Görüşmede, Saddam Hüseyin'in nükleer silah elde etmesi durumunda, bunu Orta Doğu'da kullanacağı konu edilmiştir. Saddam Hüseyin'in lider imajıyla özdeşleşen bir devlet imajı ortaya konmuştur. Buna göre, Irak, "haydut devlet" (*rogue state*) olarak tanımlanmıştır.¹⁹ Benzer şekilde, İsrail'in Filistin konusundaki politikaları, Türkiye'de "terör devleti" olarak tanımlanması sonucunu doğurmuştur. Başbakan Erdoğan, Temmuz 2014'te "İsrail barışa yaklaşıyor ve ölüm kusuyor. İsrail bir terör

15 Beach ve Mitchell, *Image Theory*..., 210.

16 Kaplowitz, *a.g.m.*, 51-52.

17 *A.g.m.*, 52-53.

18 Beach ve Mitchell, *Image Theory*..., 217.

19 Jocelyn Mary Parkhurst, *The Continuity of Images from the dependent of the enemy to the Rogue State: Iraq and North Korea's Acquisition of Deterrence Capabilities*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Washington State University, 2004), 11.

devletidir. Dünya suskun, ama biz sessiz kalmayacağız” demiştir.²⁰ Devletlerin imajları, başka devletler tarafından da yeniden üretilmektedir.

Parkhurst'un tezinin dayandığı, Irak ve Kuzey Kore örneğinde, liderlerin kişiliğiyle gelişen imaj tanımlaması söz konusudur. Lider imajları, devletin genel imajını da çizmektedir. Parkhurst, haydut devletlerin imajı üzerinde durmaktadır. Irak ve Kuzey Kore krizleri bağlamında, algıların dış politika yapım sürecini nasıl etkilediği ve siyasal sonuçları konusunu ele almıştır. Parkhurst'e göre, siyasi karar alıcılar, önce devletlerin imajlarını tanımlarlar ve sonra bu imajlara dayanarak yeni bilgileri yönlendirirler. Unutulmaması gereken nokta, imaj kuramının, devletler arasındaki güç politikaları incelenerek yapıldığıdır. Buna göre, devletlerin askeri yetenekleri, kültürleri, ekonomik güçleri ve bir devletin tehdit algısı, imajları yaratmaktadır.²¹ Buna göre; İmaj teorisi, çatışma analizine yol açtığından, Realizmin öğelerinden yararlanmakta ve bu alana katkı sunmaktadır.

Parkhurst tarafından aktarıldığı gibi, Richard Hermann (1985), *Perceptions and Behavior in Soviet Foreign Policy* adlı kitabında, imajların, yazılı ve sözlü dil kullanılırken ortaya çıktığını ve imajın, diğer ülkeler hakkında zihinsel resimler aktardığını, ileri sürmektedir. Hermann, algı ve imaj kavramları arasında bir ayırım yapmaktadır. Buna göre, imaj, algılamının dolaylı göstergesidir ve belli bir dış politika davranışının altında yatan unsurları belirlemektedir.²²

2. İsrail'in Milli Öz İmajını Şekillendiren Ana Kavramların Değerlendirilmesi

Milli öz imaj, ülke kültürünün temsilcileri tarafından aktarılan siyasal kültürün çok önemli bir boyutudur. Milli öz imaj, uyruklar tarafından paylaşılan psikolojik öneme sahip bir kavram olmasının yanında, Uluslararası İlişkiler çalışmaları açısından siyasal kültürün tamamlayıcısı olarak değerlendirilmektedir.²³

Psikolojide olduğu gibi Uluslararası İlişkiler bilim dalında da “tehdit” kavramı ve bunun yarattığı korku, alınan kararları etkilemektedir. İsrail, “Neden bu şekilde davranmaktadır? Neden dış politikasını ve güvenlik politikalarını bu şekilde oluşturmaktadır?” sorularının cevabı, İmaj teorisinin unsurlarından olan “öz imaj” kavramı ile açıklanabilmektedir. Öz imaj, devletlerin tarihleriyle ilgili algıları, milli amaçları, güçleri ve güçlerinin sınırlarına bakarak, kendilerini nasıl gördüklerini, kendileri ile ilgili en çok neyi sevdiklerini, hangi yönlerden kendilerini değiştirmek istediklerini, açıklamaktadır. Devletlerin

20 Sabah , “Erdoğan: İsrail bir terör devleti”, <http://www.sabah.com.tr/dunya/2014/07/26/erdogan-israil-bir-teror-devleti> (Erişim: 18.11.2016).

21 Parkhurst, J. M., *The Continuity of Images...*, 12

22 A.g.e., 33-43

23 Noel Kaplowitz, “National Self Images, Perception of Enemies and Conflict Strategies: Psychopolitical Dimensions of International Relations”, *Political Psychology* 11, No. 1, (March 1990), 47

seçtikleri stratejiler, düşmanlarıyla ilgili algıları neticesinde belirlenmektedir.²⁴ Soyuttan somuta değişik nitelikteki pek çok simge ve ortaklık, örneklendirmek gerekirse, dil, bayrak, yiyecek, hikayeler, mitler ve kıyafetler, büyük grup kimliğini oluşturmaktadır.²⁵ Tüm soyut ve somut simge ve ortak özellikler, negatif ve pozitif öz imajı şekillendiren unsurlardır. Bu kısımda, İsrail'in negatif öz imajı ve pozitif öz imajı açıklanacaktır.

2.1. Negatif Milli Öz İmaj

Negatif öz imaj, çatışma davranışını doğurma konusunda önemli bir etkiye sahiptir. Genellikle savunmacı bir davranış kalıbına neden olduğu belirtilse de, pek çok durumda, devlet kendi değerini, statüsünü arttırmak için daha saldırgan önlemler alma yolunu da seçebilmektedir.²⁶

İsrail'in negatif öz imajı açısından, tehdit kavramı, sürgün, Antisemitizm ve soykırım ele alınacaktır. Bu noktada özellikle üzerinde durulması gereken konu, bu unsurların söylemsel bazda yeniden yaratımı ile pozitif milli öz imajı destekleyebilecek sonuçlar doğurabileceğidir. Bir devletin kendisiyle ilgili algısının şekillenmesinde, tarih algısı başat göstergedir. Halkların tarihlerindeki en rahatsız edici konular, devletlerin özellikle değiştirmek istedikleri unsurlardır ve çatışmacı davranış biçimine neden olmaktadır. Bu tür utanç, üzüntü duyulan olaylar, devletlerin kendilerini zayıf ve aşağı olmadıkları yönünde ispat etme ihtiyacı duymaları ve bu yönde amaç ve davranışlar geliştirmeleri sonucunu doğurmaktadır. Uzun süre zulüm altında yaşayan ülkeler, öz saygılarını yeniden elde etmek isteyeceklerdir. Geçmişin kötü tecrübelerinden ve sahip olunan negatif imajdan kurtulmak için uğraşacaklardır. Bu durumda olan bir halkın ve devletin ana amacı, uluslararası toplumun saygısını her koşulda talep etme olarak belirginleşecektir. Negatif öz-imajın düzeltilmesi için bir devlet teknolojik olarak güçlenme, güçlü ordu²⁷ ve güçlü istihbarata sahip olma yolunu seçebilecektir. Benzer şekilde, İsrail de geçmişinden kaynaklanan aşağı görülme, topraklarından çıkarılma, vatansız kalma, sürgünde yaşama, sevilme, istenme ve soykırım neticesinde, güçlü bir devlet olma yolunu seçmiştir. İsrail halkı, kadim, seçilmiş ve İsrail toprağının antik sahibi olduğunu benimsemiş ve bu imajın dış dünyada kabullenilmesi için uğraş vermiştir. Bu bağlamda, güçlü ordu, güçlü istihbarat ağı, teknolojik üstünlük, pozitif imaj unsurları olarak görülmektedir. Ek olarak, İsrail, kendisini Ortadoğu coğrafyasında benzersiz bir demokratik devlet ve Yahudilerin devleti olarak tanımlamaktadır.

İsrail, bu bağlamda negatif öz imajın düzeltilmesi için savunmaya kaynak ayırmış, güçlü bir ordu ve istihbarat örgütü kurmayı başarmıştır. İsrail

24 A.g.m., s.39.

25 Vamık Volan, "Büyük Grup Kimliği ve Barışı Sağlama", *Siyaset Psikolojisi*, (Der.) Özlem Dirilen Gümüş, (Ankara: Nobel, 2015), 97.

26 Kaplowitz, 1990, 51.

27 A.g.m., 51-52

ordusunun, bölgedeki diğer ordularla karşılaştırıldığında daha üstün askeri özelliklere sahip olduğu konusunda yayınlar ve analizler yapılmaktadır. İsrail ordusu, üstün teknolojik yeteneklere sahip, gelişmiş silah sanayi, erken uyarı sistemi ve güçlü istihbarata ile desteklenen, savaşa hazırlıklı, seçilmiş insan gücünü en iyi şekilde kullanan güçlü ordu imajına sahiptir.²⁸

İsrail, 1960'lerden başlayarak, teknolojik olarak güçlü ülke imajını yaratmak için maddi kaynak ayırmıştır. Bu bağlamda, araştırma geliştirme faaliyetleri sübvansede edilmiş, HP, IBM, Motorola, Intel gibi teknoloji devleri ülkeye davet edilmiş, bu şirketlerle ortak yatırımlar yapılmıştır. Ayrıca, yetmişmiş İsraili mühendis ve araştırmacıların da beyin göçü ile ülkeyi terk etmeleri önlenmeye çalışılmıştır. Önce devlet tarafından açılan bu ileri teknoloji üreten İsrail firmaları daha sonra özelleştirilmiştir.²⁹ Netanyahu, İsrail'in teknolojisinin ve anti-terör kabiliyetlerinin, barış getireceğini söylemiştir. İsrail'in barışa hazır olduğunu, barışa engel olan tarafın kendileri olmadığını yinelemiştir.³⁰ Güçlü devlet imajı, teknolojik gelişmeler ve anti-terör yetenekleri, yerli üretim silahları ve taktik gücü ile parlatılmaktadır.

2.1.1. Tarihsel Algı, Tehdit kavramı: Negatif Öz İmajdan Pozitif Öz İmaj İsrail Ordusu

Negatif Öz İmajın oluşmasında düşmanın imajı önem taşımaktadır. Buna göre, düşmanın imgesi (imajı), algılanan tehdit, korku ve negatif duygularla, bezenmiştir. Algılanan bu düşmanın varlığı, güçlü bir savunmayı ve saldırıya hazırlıklı olmayı gerektirmektedir. Ana strateji, düşmanı önlemek ve amaçlarına ulaşmasını engellemek, olarak belirlenmiştir. Düşman ülkelerin halkları ve liderleri, saldırıya uğradıklarını ve gelecekte de saldırıya uğrayabileceklerini düşündükleri için, düşman imajı oluşturmaktadırlar. Buna ayna imajı adı verilmektedir. Her iki ülke de diğerini, "düşman" olarak nitelendirmektedir. Bu durum, Arap devletleri ve İsrail arasındaki öz imaj ve ayna imajının belirlenmesinde açıkça görülmektedir. Arap devletleri, İsrail tarafından, kültürel olarak aşağı, zayıf ordulara sahip ve organizasyon yetenekleri yetersiz olarak nitelendirilmektedirler. Ancak, nüfus, asker sayısı ve konvansiyonel silah sayısı bakımından üstünlükleri, tehdittin devamlılığını sağlamıştır.³¹

İsrail devleti kurulmadan önce, Yahudi halkının yaşadığı zulümler ve devlet kurulduktan sonra karşılaşılan savaşlar, İsrail'in tarihsel algısında ve toplumsal psikolojisinde sürgün, topraklarından çıkarılma, sürekli tehdit ve yok

28 Çağla Gül Yesevi, "İsrail Silahlı Kuvvetleri", *Milli Güvenlik ve Askeri Bilimler Dergisi* 1, No.2. 123-168.

29 Israel D. Nebenzahl, "National Image and Competitive Advantage", IV. Administration Congress ESPM, 25-27 July 2007, 13.

30 Jerusalem Post, "Netanyahu: Israeli Technology and anti-terror capabilities can bring peace", 23.11.2016, <http://m.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Netanyahu-Israeli-technology-and-anti-terror-capabilities-can-bring-peace-473427#article=6024RDNFQ0EyNDYyM0Y1OUFCNzMO0EVDmKJCQkJEQjNCNTA=> (Erişim:23.11.2016).

31 Özler, H., a.g.e., 80-82.

edilme gibi konuların canlı kalmasına yol açmıştır. Anarşik ortamda, İsrail'in güvenliği ve devletin bekası tehlikedir. Kaplowitz'in belirttiği gibi Psikoloji ve Uluslararası İlişkiler bilim dallarında "düşmanın varlığı ve düşman algısı" önemli bir odak noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Tehdit, İsrail'in yaşadığı savaşlarla zihinlerde canlıdır. Ancak bunun yanında, Hamas ve İran'ın söylemlerinde devam etmektedir. Bu bölümde, tarihsel algı ve devletin devamına karşı tehdit ele alınacaktır. Negatif öz imajın, pozitif öz imaja evrilmesinde İsrail askeri doktrini ve İsrail ordusunun etkisi üzerinde durulacaktır.

İsrail uzun ve dar topraklara sahiptir ve arazi derinliği bulunmamaktadır. Bu durum, askeri doktrinini de şekillendirmiştir. İsrail, saldırıya uğradığı takdirde, hızlı bir şekilde, savaşı düşman topraklarına çekmeye çalışmaktadır.³² İsrail, düşman bir Arap devletinden, İran'dan ya da terörist gruplardan gelebilecek güvenlik tehditleri ile ilgilenmek zorunda kalan bir devlettir. İsrail-Filistin barış görüşmelerinin sonuçsuz kalması, küçük bir coğrafya yüksek bir nüfusun barınması ve çok sayıda sınır geçişinin varlığı, İran, Hizbullah ve Hamas'ın İsrail'in varlığını tehdit eden söylemleri, ülkenin güvenliğini olumsuz yönde etkileyen unsurlar olarak gözükmektedir.³³ Vamık Volkan, büyük grup kimliğini oluşturan "seçilmiş travmalar" ve "seçilmiş zaferler" den bahsetmektedir.³⁴ Devletin bekasına tehditler ve halkın yaşamsal kaygıları, seçilmiş travmalarıdır; İsrail halkının kimliğini ve böylelikle imajını şekillendirilmektedir. Benzer şekilde, 1948, 1967 ve 1973 savaşlarında elde edilen askeri başarılar ve toprakların genişlemesi, pozitif öz imajı oluşturmuştur.

Jost ve arkadaşlarının, 2004 yılında yaptıkları deneysel çalışmaların kuramsal sonucu tehdit algısında artış olduğunda, kişilerin daha muhafazakâr yönelimlere kayacaklarını göstermektedir. Ölümlülük algısı ve yaşam hakkına tehdit, bireylerin, istikrarlı bir yönetim arzusunu arttırmakta³⁵ ve devletin uyguladığı güvenlikçi politikaları desteklenmesi sonucunu doğurmaktadır. Ortak bir gelecek tasavvuru için kenetlenen İsrail halkının birbirine bağlılığında, dışarıdan gelen tehditlerin fazlalığı, önemli rol oynamaktadır. Negatif öz imajın tehditlerle şekillendirildiği coğrafyada, İsrail halkı, toplumsal bağlılıklarını pekiştirmektedirler.

İsrail bu tehditleri bertaraf etmek için, Arap dünyasındaki "düşman devlet" imajını "müttefik devlet imajına" çevirme yoluna gitmektedir. Netanyahu, son dönemde yaptığı açıklamalarda, İsrail'in Arap devletleri için bir tehdit olmadığını anlaşıldığını, İsrail'in radikal İslami teröre karşı, savaş alanında vazgeçilmez bir müttefik olarak görülmeye başlandığını, ifade etmektedir. Arap dünyasında, 70 yıldır kendilerine karşı sürdürülen geleneksel karalama-

32 İsrail Enformasyon Merkezi, İsrail Hakkında Gerçekler, (Kudüs: Keter Pres, 2008), 89.

33 Israel Defense and Security Report Q4, *Business Monitor International*, 2013, 10-11.

34 Volkan, Vamık, a.g.m., 98-99.

35 Adil Sarıbay, İrmak Olcaysoy Ökten, Onurcan Yılmaz, "İdeolojik Yönelimler ve Psikolojik Değişkenler", *Siyaset Psikolojisi*, (Der.) Özlem Dirilen Gümüş, (Ankara: Nobel, 2015), 26-28.

ların değişebileceğini ve Arapların, Yahudi halkı ve Yahudi devletine karşı tutumlarını yeniden değerlendirdiklerini, belirtmiştir.³⁶

Negatif milli öz imajın bertaraf edilebilmesi için İsrail güçlü orduya sahip olma amacını gütmüş ve bu konuda başarılı olmuştur. “tehdit altındaki, düşmanlarla çevrili küçük ülke imajı”, “güçlü orduya sahip ülke imajına” dönüştürülmüştür. Askeri harcamaları, ABD’den aldığı askeri yardımlar, teknolojik üstünlüğü, askeri istihbarat yeteneği, sürekli savaşa hazır, erken uyarı kabiliyetine sahip ordusu, “güçlü İsrail” öz imajını pekiştirmiştir. Negatif öz imaj, pozitif öz imajın gelişimine katkıda bulunmuştur. İsrail; Hamas, Hizbullah ve İran’ı başlıca tehditler olarak görmektedir. İsrail ordusunun askeri istihbaratının başında bulunan Herzl Halevi, İsrail’in Batı Şeria’dan gelebilecek terör saldırılarına karşı hazırlıklı olması gerektiğini ifade etmiştir. Bunun nedenini, Filistin yönetiminin gücünü kaybetmesi ve Hamas’ın güç kazanması ile açıklamaktadır.³⁷ İsrail ordusunun sözcüsü Moti Almoz ise Hamas ve İŞİD tehditlerinden bahsetmektedir. İran’ın, nükleer anlaşma ardından değişmediğini, eski amaçlarının devam ettiğini, bölgede etkili olmaya çalıştığını ve terörizmin ateşini körüklediğini ifade etmektedir. Şii İran’ın bölge ülkeleri için ana tehdit olduğunu, bunun Suudi Arabistan tarafından da görüldüğünü belirtmektedir. Herzl Halevi ve Moti Almoz İran’a karşı, Suudi Arabistan başta olmak üzere diğer Sünni devletlerle işbirliği sürecinin önemine değinmektedirler. Moti Almoz, Hamas’ı kastederek, geçtiğimiz 5 yıllık sürede 3 askeri operasyon neticesinde, herkesin İsrail’in askeri kapasitesini gördüğünü, vurgulamaktadır.³⁸ Ordu, pozitif öz imajın ana unsurlarındandır.

İsrail silahlı kuvvetleri (*Zahal*), bölgedeki en yetenekli ordu olarak gösterilmektedir. Askeri malzemelerinin ve araçlarının kalitesi, askerlerin eğitimi ve diğer bölge ülkeleriyle karşılaştırıldığında, üstün niteliktedir. İsrail ordusu, gelişmiş erken uyarı kabiliyetine ve ileri teknoloji ürünü savaş araçlarına sahiptir. İsrail’in, küçük ve sürekli bir kara ordusu, düzenli hava kuvvetleri ve donanması, bulunmaktadır.³⁹ Ordunun, eğitim ve hizmet için düzenli olarak çağırılması, savaş ve kriz anında yedeklerin, ülkenin her yerinden, hızlı bir şekilde birliklerine intikal etmesi, İsrail ordusunun ve dolayısıyla İsrail devletinin öz imajını pozitif yönde geliştirmektedir.

Sipri’nin 2012 yılında yayımladığı rapora göre, İsrail dünya silah ihracatında %2’lik bir paya sahiptir. İsrail’in devam eden güvenlik sorunları, savunma sanayinde garantili istihdam imkanı doğurmaktadır. Israel Defense & Security

36 “Jerusalem Post, “Netanyahu: Israeli Technology and anti-terror capabilities can...”

37 Haaretz, “Israel’s Military Intel Chief: 2017 Will Be Unstable for Palestinians, We Should Prepare for Terror Waves”, 28.11.2016, http://www.haaretz.com/israel-news/premium-1.755686?utm_content=%24sections%2F1.755686&utm_medium=email&utm_source=smartfocus&utm_campaign=%24segmentId&utm_term=20161128-02%3A11 (Erişim: 30.11.2016)

38 Times of Israel, “IDF general gives exclusive interview to Saudi paper”, 28.11.2016 http://www.timesofisrael.com/idf-spokesperson-tells-saudi-paper-iran-should-beware/?utm_source=divr.it&utm_medium=twitter, (Erişim: 30.11.2016)

39 Yesevi, Çağla Gül, “İsrail Silahlı Kuvvetleri”, 150-151.

Report'un, 2013 yılındaki yayınına göre, İsrail'in en önemli savunma sanayi şirketleri, Israel Aerospace Industries (IAI), Israel Military Industries (IMI), Elbit Systems ve Rafael Advanced Defense Systems'dir. İsrail savunma şirketleri, tüm sistemi değil, genellikle yardımcı parçaları, elektronik ürünleri ve küçük silahları üretmektedirler. Davut'un Sapanı (David's Sling) adlı sistem, İsrail'in Rafael firması ve Amerikan Raytheon firmasının ortaklığında üretilmektedir. MMR Radar sistemi, IAI (Israel Aerospace Industries) firmasının yan şirketi olan Elta firması tarafından yapılmaktadır; komuta-kontrol sistemleri ise Elbit Systems şirketinin yan şirketi olan Elisra tarafından üretilmektedir.⁴⁰

The Military Balance'te, Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerini karşılaştırdığı raporda, İsrail ordusunun konvansiyonel yetenekleri, motivasyonu, malzemeleri ve eğitimi, diğer bölge ülkelerinin ordularından daha yetenekli bulunmuştur.⁴¹ İsrail ordusu, savunma endüstrisinin kurulmasına öncülük etmiştir. Geliştirilen askeri teknoloji, ordunun ihtiyaçlarını sağlamakta ve silah ihracatıyla ülke ekonomisini, güçlendirmektedir. Yaşanan krizler neticesinde, İsrail'in komşularının ordularını güçlendiremeyecek olmaları, İsrail için bir avantaja dönüşmüştür. İsrail ve komşularının savaş araçlarının karşılaştırılması sonucunda, özellikle üzerinde durmamız gereken konu, bilimsel yayınlar ve medyada yer alan haberlerde, İsrail'in askeri üstünlüğünün çok öne çıkarıldığıdır. Bu sadece kabul edilebilir teknolojik üstünlükle desteklenmemekte, sayısal üstünlük olarak da karşımıza çıkmaktadır. Sayısal farklılıklar, askeri bilgilerin gizliliğinden kaynaklanabileceği gibi, İsrail ülke imajının parlatılarak, caydırıcılığını artırmanın yöntemlerinden biri olarak kullanılabilir. İsrail'in öz imajında, düşmanları karşısında güvensizliği, açıktır. İsrail'in bu güvensizliğini, ülke içinde ve dışında "güçlü ordu", algısıyla çözmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle İsrail, komşularından kat kat fazla bir savunma bütçesine sahiptir.⁴² Savunma bütçesinin yekunu ve devlet bütçesindeki payı, güvenliğe verilen önemi göstermektedir. Sık sık medyada yayınlanan araştırmalar, hazırlanan tablolar⁴³, İsrail'in güçlü ordu sahibi güçlü devlet imajına katkıda bulunmaktadır.

İsrail'in, düşmanlarının kendisine saldırması sonucunda yenilgi yaşamak değil, "topyekün imha" edilme kaygısı taşıdığı, anlaşılmaktadır.⁴⁴ İsrail, küçük coğrafyasıyla, toprak kaybını kaldıramayacak, bunu İsrail halkına açıklayamayacak bir devlettir. Geçmişte yaşanan savaşlar ve düşmanlarının saldırgan söylemleri, bu algıyı, kültürel bir koda dönüştürmüş ve büyük grup kimliğinin parçası haline getirmiştir.⁴⁵

40 Çağla Gül Yesevi, İsrail Ordusu ve İsrail İstihbarat Örgütleri, (Ankara: Kripto, 2015), 101,117.

41 The *Military Balance*, Chapter Seven: Middle East and North Africa", 112, No.1, 2012, 328.

42 Yesevi, Ç.G., a.g.m., 151

43 Bkz. The *Military Balance*, 2016 ve SIPRI, 2016.

44 Roth, A. I., "Reassurance: A Strategic Basis of Support for Israel", *International Studies Perspectives* 10, 2009, 378-393.

45 Volkan, V., *Kimlik Adına Öldürmek*. (İstanbul: Everest Yayınları), 2009

Düşman güçlerden gelecek şiddet eylemlerine, imha edilme korkusunun da etkisiyle, misliyle karşılık verme politikası, geleneksel bir hal almıştır. Bu durum, Arap devletleri arasında, düşmanın sivil kayıplarına karşı hassas olmayan “saldırgan ve kötücül düşman devlet imajı” ortaya çıkmıştır. Ancak, bu inşa edilen “düşman imajı”, ülkenin caydırıcılığını kuvvetlendirmiştir. İsrail ordusunun ardında, ABD desteği olduğu, bilinen bir gerçektir. Medyanın üzerine basarak ilettiği bu mesaj, İsrail ordusunun imajını güçlendirmektedir. İsrail ordusu, finansal ve siyasal olarak, ABD'nin büyük güç imajını, arkasına almakta bunu geçmiş tecrübelerinden kaynaklanan saldırgan imajıyla desteklemektedir. İsrail'in, komşuları arasında, bölgesel algısı, “aşırı güçlü orduya” sahip ülke olarak, şekillendirilmiştir.⁴⁶

İsrail ordusunun resmi bir web sitesi bulunmaktadır. Bu web sitesinde geçmiş tecrübeler ve ordunun yapısı hakkında geniş bilgiler yer almaktadır. Sitede, İsrail ordusunun askeri doktrini, açıklanmıştır. Buna doktrin, İsrail'in tek bir savaş bile kaybetmemesi üzerine inşa edilmiştir. İsrail askeri doktrinine göre, savaş düşman topraklarında sürdürülmeli ve en kısa sürede savaş amaçlarına ulaşılmalıdır.⁴⁷

Bu resmi sitede üzerinde durulan İsrail ordusunun askerlerinin, ordunun değerlerine ve emirlerine uymaları gerektiğidir. İsrail ordusunun ilke ve değerlerinin, İsrail devletinin kurallarına ve insan onurunu koruyan normlara sadık olduğu açıklanmaktadır. İsrail Devleti'nin kural ve değerlerinin ise Yahudilik ve demokrasi olduğu, açık olarak belirtilmiştir, Belirtilen sitede, ordunun ruhandan bahsedilmiştir. İsrail ordusunun ruhunun, İsrail ordusunun askeri mirasına, devletin demokratik prensip ve kanunlarına, geçmişten gelen Yahudi geleneğine ve evrensel ahlaki değerlere bağlı olduğu vurgulanmaktadır. İsrail ordusunun, temel değerleri açısından, dikkate değer bir nokta, İsrail askerlerinin, verilen görev gerekli kılmadıkça, kendilerini, arkadaşlarını ve komutanlarını tehlikeye atmamaları gerektiğidir.⁴⁸

İsrail ordusu ayrıca, dünyanın farklı yerlerinden göç eden Yahudilerin sosyalleşmesini ve toplumun uyumunu sağlayan, önemli bir eğitim yeridir.⁴⁹ Farklı yerlerden gelen göçmenlerin toplumla bütünleşmelerini sağlamak için, İsrail ordusu, öncelikle onlara İbranice öğretmeye çalışmıştır. Diğer taraftan, toplumun kurucu gücü ve inşacıları olan İsrail ordusu, toplumdaki etnik algıların, etnik kodların şekillenmesini, yapılandırılmasını ve yerleşmesini sağlamıştır.⁵⁰

46 A.g.m.

47 Israel Defense Forces, “Doctrine”. <http://www.idf.il/1497-en/Dover.aspx>, (Erişim tarihi:19.11.2013)

48 A.g.e.

49 Ufuk Ulutaş, vd., İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu, (Ankara: SETAV, 2012), 25

50 Yesevi, Ç.G., İsrail Ordusu ve İsrail İstihbarat Örgütleri, (Ankara: Kripto, 2015), 86

İsrail Ordusunun Etik Kodları ve Milli Öz İmaj⁵¹

Negatif Öz İmaj Unsurları	İsrail askeri kaynakları Hamas'ın söylemleri Hizbullah'ın Söylemleri İran'ın Söylemleri	İsrail'in toprak bütünlüğü, egemenliği ve İsrail devletinin varlığına tehditler
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ordunun Ruhü	İsrail askerleri, İsrail devletini ve vatandaşlarını canları pahasına korurlar
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ordunun Ruhü	Demokratik değerle bağlı bir ordu
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ordunun Ruhü	Hukuk kurallarına bağlı bir ordu
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ordunun Ruhü	Yahudi geleneklerine bağlı ordu
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ordunun Ruhü	Evrensel ahlaki değerlere bağlı ordu
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ordunun Ana Değerleri	Ordu mensuplarının, İsrail'i tüm Yahudilerin vatani oluşunun benimsemesi
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ana (Askeri) Doktrin	İsrail, tek bir savaş bile kaybedemez
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ana (Askeri) Doktrin	Stratejik olarak savunmacı ordu
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ana (Askeri) Doktrin	Terörizmle mücadele eden ordu
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ana (Askeri) Doktrin	Savaşı sonucunu en kısa zamanda sonlandırma
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Ana (Askeri) Doktrin	En az yaralı sayısı
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Savunmaya Hazırlık	Erken uyarı sistemine sahip küçük bir ordu
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Savunmaya Hazırlık	Düzenli hava gücü ve donanma
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Savunmaya Hazırlık	Yeterli Yedek askeri güç ve bu gücün sevkياتının sağlanması
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Karşı Saldırı	Çoklu-silah koordinasyonu
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Karşı Saldırı	Çatışmayı en kısa sürede düşman toprağına taşıma
Pozitif Öz İmaj Unsurları	Karşı Saldırı	Savaş amaçlarına en kısa zamanda ulaşılması
Pozitif Öz İmaj Unsurları	İsrail ordusunun gücü	The Military Balance, internet ve haber yayınları
Pozitif Öz İmaj Unsurları	İsrail Karşılaştırmalı Savunma Bütçesi	SIPRI

51 Israel Defense Forces, "Code of Ethics", <https://www.idfblog.com/about-the-idf/idf-code-of-ethics/> (Erişim:29.11.2016)

2.1.2. Sürgün, Antisemitizm, Soykırım

Antisemitizmin kelime anlamına baktığımızda Sami ırkından gelenlere karşı olma durumu olarak nitelendirilmektedir. Sami ırkı mensuplarının, Nuh peygamberin soyundan geldikleri belirtilmektedir; Araplar ve Yahudilerin bu soydan geldikleri iddia edilmektedir. Yahudiliğin başlangıcı, Hz. İbrahim'e dayanmaktadır. Hz. İbrahim'den sonra Hz. İshak kabileyi yönetmiştir. Hz. Yakup'un başa geçmesiyle, "İsrail" terimi kullanılmaya başlamıştır. M.Ö. 17. yüzyılda kuraklık nedeniyle Filistin'den ayrılan ve Mısır'a yerleşen İsrailoğulları, Hz. Musa'nın komutanlarından Yeşu sayesinde, Filistin'e geri dönmüşler ve İsrailoğulları, M.Ö. 10. yüzyılda, Hz. Davut liderliğinde, Filistin'de devlet kurmuşlardır. Hz. Davut'un ardından başa geçen Hz. Süleyman'ın ölümünden sonra, M.Ö. 930 yılında, ilk Yahudi devleti, başkenti Nablus olan İsrail Krallığı ve başkenti Kudüs olan Yahuda Krallığı olarak ikiye bölünmüştür. İsrail krallığı, M.Ö. 722'de Asurlular tarafından yıkılmış, Yahudiler topraklarından sürülmüşlerdir. Yahuda krallığı ise M.Ö. 587 yılında, Babilliler tarafından, yıkılmıştır. Kudüs, M.S. 70 yılında, Romalılar tarafından işgal edilmiştir. Yahudilerin büyük bölümü topraklarından çıkarılmışlardır⁵²

Antisemitizm, en basit anlamıyla Yahudi karşıtlığı ve Yahudilere karşı duyulan nefret olarak tanımlanmaktadır. Tarihinin, binlerce yıl öncesine dayandığına dair görüşler bulunmaktadır. Öte yandan, 19.yüzyılda Orta Avrupa'da ortaya çıkan ve Yahudi soykırımına neden olan modern siyasal hareket ve ideoloji olduğunu belirten tanımlamalar da bulunmaktadır. Ayrıca, Hristiyanlığın kendi Yahudi kökenleriyle çatışması sonucu ortaya çıkan ve soykırımı neden olan etnosentrik ve dini-merkeziyetçi Yahudilik karşıtlığının mantıksız, patolojik bir versiyonu olarak da tanımlanmaktadır. Antisemitizm, bu tanımlamaların hepsini kapsamaktadır.⁵³ Antisemitizm nedeniyle, Yahudiler, farklı zamanlarda, Avrupa'da yaşadıkları yerlerde zulme uğramışlar ve göç etmek zorunda bırakılmışlardır.

Yaşanan sıkıntı ve acılar, geçmişten gelen güvensizlik algısının son derece güçlü olduğunu göstermektedir. "Tüm dünyaya karşı Yahudiler ve tüm dünyaya karşı İsrail" kavramı zaman içerisinde gelişme göstermiş, paylaşılmış ve içselleştirilmiştir; kültürel, sosyal ve psikolojik algının temeli haline gelmiştir. Bu durum özellikle Rus topraklarındaki pogromlarla pekişmiş ve 2. Dünya Savaşı sırasında yaşanan ve altı milyon Yahudinin ölümüyle sonuçlanan Yahudi Soykırımı ile doruğa ulaşmıştır. Soykırım, belirli bir ulusal, etnik veya ırksal gurubun tamamını yok etmeye yönelik kitlesel şiddet olarak nitelendirilmektedir. Soykırımın, sosyal gruplar üzerindeki etkisi, nesilden nesile aktarılan derin, ağır ve travmatiktir. Soykırım, ortak hatıraların yeniden yapılandırılmasıyla oluşan kolektif bellek içerisinde inşa edilmekte ve sosyal kimliklerin oluşumunu sağlamaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalar, soykırımın beraberinde getirdiği travmaların sosyal olarak inşa edildiğini ve kolektif bellek

52 Ali Burhan, *Filistin-İsrail Çatışması ve Hamas*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Isparta, 2008), 10-17

53 Steven Beller, *Antisemitism: A very short history*, (Oxford: Oxford University Press, 2007), 1.

olarak kavramsallaştırıldığını ortaya koymuştur.⁵⁴ Soykırım neticesinde, Yahudi kolektif kimliği şekillenmiştir. Bu bağlamda, tehdit algısı, aşağılanma ve korku, negatif öz imaj içerisinde yer almıştır.

Sonuç olarak, Yahudilerin kültürel kodlarından yurtlarından çıkarılma, sürülme çok belirgindir. Bu durum, toprağın değeri ve kutsallığını pekiştirmiştir. Topraklarından, yerleşimlerinden çıkmak zorunda kalışları, kültürel ve siyasal bir koda dönmüştür. Bu durum, yerleşik bir korku, utanç, güçsüzlük, aşağılanma, ezilmişlik duygusuyla birleşmiş ve negatif öz imajı şekillendirmiştir. Yahudi halkı, güçlü olmazsa, topraklarından çıkarılacağını, anlamıştır. Yaşanan pogromlar ve özellikle soykırım, negatif öz imajın ana ögesi olan tehdit edilme, sürülme, zulme uğrama ve güçsüzlüğü temellendirmiştir.

2.2. İsrail'in Pozitif Öz İmaj Unsurları

İsrail'in pozitif öz imaj unsurları, Dışişleri Bakanlığı'nın resmi sitesinde açıklanan İsrail devletinin Bağımsızlık Bildirgesi, milli marşın sözleri, İsrail bayrağı, devlet amblemi, gibi unsurlarda açıkça analiz edilebilmektedir. İsrail devletinin dini, Siyonizm, toprağın kutsallığı, İsrail milli öz-imajını şekillendirmektedir. İsrail devletinin imajını etkileyen bir kurum olarak Mossad da uluslararası toplumdaki imajı ile İsrail'in milli imajını güçlendiren bir unsur olarak değerlendirmede yer alacaktır.

Öz imajın yaratımında, bir ülkenin başlangıçta kendini nasıl tanımladığını anlamak, önem taşımaktadır. Bu bağlamda, İsrail'in öz imajını tanımladığı öncül metinlerden biri, İsrail devletinin Bağımsızlık bildirgesini incelemek yerinde olacaktır.⁵⁵Bu bildirme siyasal kültürün temellerini atmaktadır. İsrail'in bağımsızlığını ilan eden Ulusal Konsey'in üyelerinin, Filistin'deki Yahudi halkının ve Dünya Siyonist hareketinin temsilcileri olduğu belirtilmektedir. Bildirgeyi yayımlayanlar, Yahudi halkın, doğal ve tarihsel hakları ve BM'nin taksim kararının verdiği yetkiyle toplantı yaptıklarını ve İsrail devletinin, Filistin'de bir Yahudi devleti olarak kurulduğunu ilan etmişlerdir. Bildirgede, İsrail toprağının, Yahudilerin doğum yeri olduğu, bu topraklarda, Yahudilerin ruhani, dini ve siyasal kimliğinin şekillendiği anlatılmaktadır. Bu topraklarda, Yahudiler devlet kurmuşlar, milli ve evrensel siyasal değerler belirlenmiştir.

Bunun yanında, bildirgede, Yahudilerin antik vatanlarını yeniden kurmak için uğraştıkları, çölleri ekilebilir hale getirdikleri, İbraniceyi geliştirdikleri, köyler ve kasabalar inşa ettikleri, kendi ekonomi ve kültürlerini idare ettikleri, barışı sevdiklerini ama kendilerini savunmayı bildikleri anlatılmıştır.⁵⁶ Buna göre, İsrail devleti, Filistin'de kurulan bir Yahudi devletidir ve bu devletin kurulma-

54 Elif Sandal-Önal, "Etnik Çatışma, Irkçılık ve Soykırım", *Siyaset Psikolojisi*, (Der.) Özlem Dirilen Gümüş, (Ankara: Nobel, 2015),153-160.

55 Tayyar Arı, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu: Siyaset, Savaş ve Diplomasi*. (İstanbul: Alfa Yayınları, 2004), 235; İsrail Dışişleri Bakanlığı, "About Israel: State", <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/State/Pages/The%20State.aspx> (Erişim: 23.11.2016)

56 İsrail Dışişleri Bakanlığı, "Declaration of Establishment of State of Israel", <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Declaration%20of%20Establishment%20of%20State%20of%20Israel>, (Erişim: 23.11.2016)

sı doğal ve tarihsel bir haktır. Bildirgede, ayrıca İsrail devletinin bütün Yahudilerin göçüne açık olduğu vurgulanmaktadır. İsrail devleti sadece İsrail devletinin sınırlarında yaşayanlara karşı değil, tüm Yahudilere karşı sorumluluk taşımaktadır. İsrail devleti, güçlü dini özelliklere sahiptir. İsraililer, düşmana karşı kendilerini savunmayı bilmektedirler.

İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın resmi sitesinde, İsrail milli marşının notaları ve sözleri yer almaktadır. Milli marşlar, siyasal kültürün şekillenmesi açısından son derece önemlidir. 1897 yılında, 1. Siyonist Kongre'de Siyonizmin marşı olarak kabul edilen Hatikva, 1948 yılında İsrail devletinin milli marşı olarak kabul edilmiştir. Sözlerinde hüznün, sürekli Siyon'a ulaşma arzusu bulunmaktadır. Marş, Siyon'a, Kudüs'e ulaşmak ve özgür bir halk olmak için iki bin yıllık bir umudun varlığını, vurgulamaktadır. Milli marş, Yahudilerin umutlarını, kendilerine ait, özlemlerle ulaşmayı, yerleşmeyi bekledikleri bir vatanın varlığını ve tarihsel algılarında zulme uğradıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda İsrail milli öz imajında "umudunu koruyan, zulme uğrayan ve vaat edilmiş topraklara dönen, zafere ulaşan halk ve devlet" bulunmaktadır.⁵⁷

Yahudi siyasal kültürünün önemli sembolü, İsrail bayrağı da 1. Siyonist Kongre'de kabul edilen bayraktır. Bu simgesel kabul ediliş, Siyonist ideolojinin sürekliliğinin ve kabulünün göstergesidir. Alec Mishory, İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın sitesinde, İsrail bayrağı ile ilgili makalesinde, bu bayrağın seçilmesinin nedenini açıklamıştır. Ona göre, Siyonist hareketin ruhunun sembolünün benimsenmesinin nedeni, Siyonizmin, İsrail devletinin ana gücü olarak görülmesi ve gösterilmesidir. Mishory makalesinde, Sholem'in 1949 yılındaki çalışmasına atıfta bulunmuş ve 6 köşeli Davut yıldızının, yeni bir sembol olduğunu ve Hristiyanların haçı gibi, Yahudileri tanımlamak için seçildiğini belirtmiştir. Özellikle, 19.yüzyılda, Rusya ve Polonya'da kullanılmaya başlandığını vurgulamıştır. İsrail bayrağındaki mavi şeritlerin, dini öğeler taşıdığı belirtilmektedir.⁵⁸ İsrail devlet amblemi ise iki büyük gücün temsilidir; amblemdaki iki zeytin dalının iki güçlü ögeyi, devlet ve dini sembolize ettiği ve Siyonist hayali gerçekleştiren yeni bir devleti ifade ettiği belirtilmiştir. İsrail devletinin kurulması, Siyon'a geri dönülmesi ve Kudüs'teki Tapınak'ın yeniden inşa edilmesini anlatmaktadır. Bu amblem, İsrail'in Yahudi geçmişine vurgu yapmaktadır.⁵⁹ Anlaşıldığı gibi, İsrail öz imajını oluşturan kavramlar; Yahudilik, Siyonizm, toprağın kutsallığı ve devletin kurum ve siyasalarına verilen destek ve güçlü meşruiyettir.

İsrail Dışişleri Bakanlığı Sitesinde Milli Pozitif Öz İmaj Unsurlarının Değerlendirilmesi

57 İsrail Dışişleri Bakanlığı, "The Flag and the emblem", <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/IsraelAt50/Pages/The%20Flag%20and%20the%20Emblem.aspx>,

(Erişim: 23.11.2016); İsrail Milli Marşı Sözleri : Kalbin en derinliğinde / Bir Yahudi'nin ruhu hala hasret çeker / İleriye, Doğu'nun sonuna kadar bakan/ Bir göz sürekli Siyon'u gözler; Umudumuz henüz kaybolmadı / İki bin yıllık umut,/ Topraklarımızda özgür bir halk olmak için/ Siyon topraklarında ve Kudüs'te.

58 A.g.e.

59 A.g.e.

İsrail Dışişleri Bakanlığı Sitesi	Negatif Öz İmaj	Pozitif Öz İmaj	Metin, sembol
İsrail devletinin Bağımsızlık Bildirgesi	Onaylanma ihtiyacı	Uluslararası Tanınma: Özellikle iki süper güç tarafından hemen tanınma	İsrail devletinin, ABD tarafından hemen, SSCB tarafından 3 gün sonra tanınması
Bağımsızlık Bildirgesi	Sürgün, toprak kaybı	İsrail toprağının, Yahudi devletin kutsallığı, doğum yeri oluşu	Eretz İsrail (İsrail toprağı, Filistin),Yahudi halkının doğum yeri
Bağımsızlık Bildirgesi	-	Toprağın kutsallığı Kimliğin, kültürün şekillenmesi	Bu topraklarda siyasi, dini kimliğin şekillenmesi
Bağımsızlık Bildirgesi	Sürgün	Umut, dua	Sürgünden sonra hep topraklara dönme umudu ve bunun için dua edilmesi
Bağımsızlık Bildirgesi	Zor koşullar	Başarılı nesiller, yeni yaşamın yaratılması	Başarılı nesillerin, toprağı işlemeleri, yeni bir yaşam yaratmaları
Bağımsızlık Bildirgesi	Tehditler	Barışı seven ama koruması gerektiğinde bunu bilen halk, savunmayı öğrenmiş halk	Barışı seven ama kendini korumayı bilen halk
Bağımsızlık Bildirgesi	Topraksız olma, zulüm	Siyonizm	Theodor Herzl, Siyonist Kongre, Yahudiler ve Eretz İsrail bağlantısı ve İsrail toprağının milli vatan olarak yeniden kurulması
Bağımsızlık Bildirgesi	Holokost, soykırım	Topraklara dönüş	Nazi holokostu, topraklara dönüş
Bağımsızlık Bildirgesi	Onay ihtiyacı, toprakların bahşedilmesi	Yahudiler ve İsrail toprağı arasındaki ilişkinin uluslararası onayı	Balfour Deklarasyonu ile onaylanan Yahudi vatani
Bağımsızlık Bildirgesi	Onay ihtiyacı	Bir uluslararası örgütün onayı ile kurulan devlet	1947 yılı bir BM kararı ile onaylanan devlet
Bağımsızlık Bildirgesi	Vatansız Yahudiler	Tüm Yahudilerin devleti, tüm Yahudilerin vatani, güçlü dini vurgu	İsrail devletinin, Yahudi göçüne açık olması
Bağımsızlık Bildirgesi	Dini hoşgörü sahibi oluşun uluslararası toplum tarafından onayı, saygı talebi	Dini hoşgörü sahibi, evrensel etik değerlere saygılı devlet	Tüm din mensuplarına ve ibadethanelere özgürlük, BM ilkelerine inanç
İsrail Milli Marşı	Sürgün, topraklarından çıkarılma	Siyon'a ulaşma, Kudüs'e ulaşma, özgür bir halk olma, 2000 yıllık umut	/ Bir Yahudi'nin ruhu hala hasret çeker / İleriye, Doğu'nun sonuna kadar bakan/ Bir göz sürekli Siyon'u gözler; Umudumuz henüz kaybolmadı / İki bin yıllık umut,/ Topraklarımızda özgür bir halk olmak için/ Siyon topraklarında ve Kudüs'te.
İsrail Bayrağı	6 köşeli Davut yıldızı Diğer insanlardan ayırma amacıyla kullanılan sembol (soykırım)	6 Köşeli Davut yıldızı (Siyonizmin sembolü)	-
İsrail devlet amblemi	Bir zamanlar bizim olan toprak ve yıkılan tapınak	Devlet ve Tapınak'ın inşası Kadim topraklar ve yeni kurulan devlet ilişkisinin kurulması	-

2.2.1. Yahudilik

Antik çağda Yahudiler, kendilerini “seçilmiş halk” olarak tanımlamışlardır; diğer insanlardan farklı özelliklere sahip olduklarına dair yüksek bir bilince sahip olmuşlardır. Milliyetçiliği modern bir kavram olarak tanımlayan uzmanlar bile, milliyetçiliğin geleneksel köklerinin Yahudilikte bulunduğunu kabul etmişlerdir. Buna göre, Yahudi milliyetçiliğinin üç ana özelliği bulunmaktadır. Bunlar; seçilmiş halk olma, geçmiş anılara ve geleceğe dair ümitlere sahip olma ve milli Mesih inancıdır.⁶⁰

Yahudi milliyetçiliğine göre, Filistin toprakları, Yahudilere aittir. Diğer halklar sadece bu topraklarda yaşamışlardır, ancak topraklarda hakları bulunmamaktadır. Toprakların geleceğinin belirlenmesi, Yahudilerin takdirindedir, ötekilerin bu konuda söz hakkı bulunmamaktadır. Tüm Yahudilerin, aynı bölgede toplanması, topraklarda yayılmayı kaçınılmaz hale getirmektedir.⁶¹ Yahudiler, dualarında “Gelecek sene Kudüs'te olayım, duamı orada yapayım”, demektedirler.

Yahudi kimliğinin dayandığı iki temel bulunmaktadır; bunlar din ve etnik aidiyettir. Tanrı, Tevrat'ta Yahudileri seçilmiş halk olarak görmüştür. Yahudilikte, etnik ve dini aidiyet bir bütün olarak görülmektedir. Yahudiler din temelinde ortak bir etnik kökenle birbirlerine bağlanmışlardır. Bu bağlamda, Yahudi kimliğini oluşturan seçilmiş halk olma, diğerlerinin ötekileştirilmesi ve vaat edilmiş topraklara erişme konuları değişmeden nesilden nesile aktarılmaktadır.⁶² Yahudi dininden kaynaklanan ve değişmeyen kültürel ve siyasi öğretinin varlığını sürdürmektedir.

Shloma Shpiro'ya göre, Eski Ahit'in ilk beş kitabı olarak da adlandırılan Tevrat'ta bahsedilen 4 dini kural, İsrail siyasi kültürünü belirlemiştir. Bunlardan ilki; yaşamının sürdürülmesi, ölümün engellenmesidir. Bir Yahudi'nin yaşamının devam etmesi, insan hakkı olmasının yanında dini bir buyruktur. İkinci önemli kural, önleyici savunma ile ilgilidir. Bu kural, “Öldürmeye geleni, önce sen öldür” denilerek de açıklanmaktadır. Sürekli tehdit altında yaşayan İsraililer, buldukları coğrafyada sayıca az durumdadırlar. Üçüncü kural, her bireyin, toplumu için sorumluluk almasıyla ilgilidir. Dördüncü kural, savaşta hile yapabilmekle ilgilidir. Buna göre, ülkenin güvenliği için gizli faaliyetler yapmak ve hileye başvurmak, dinen uygun görülmüştür.⁶³

60 Hans Kohn, *Nationalism: Its Meaning and History*, (New York: Van Nostrand Company, 1971), 11.

61 Zafer Balpınar, “Yahudi Milliyetçiliğinin Güç kullanımı Üzerinden İsrail'in Güvenlik Anlayışına olan etkisi”, *Akademik Ortadoğu* 7, No.1, 85.

62 A.g.m., 81.

63 Shlomo Shpiro, “Speak No Evil: Intelligence Ethics in Israel”, Paper presented at 2007 USA Annual Conference, (Chicago, 2007).

2.2.2. Siyonizm

Siyonizm, Theodor Herzl'in liderliğinde, 19. yüzyılın sonlarında siyasi bir hareket halini almıştır. Siyonizm, Yahudilere, Filistin topraklarında bir yurt sağlanmasını amaçlayan milliyetçi ve yayılmacı bir akım olarak nitelendirilmektedir.⁶⁴ İsrail toprakları ve Kudüs'e, Kutsal Kitap'ta verilen isim Siyon'dur; Siyon'a dönmek, Yahudilerin başlıca amacı olmuştur. Bu durum, Yahudi ritüellerine ve dualarına yansımıştır. Modern Siyonizm ise, bu yer değişiminin yanında, Yahudilerin Doğu Avrupa'da öldürülmeleri ve Batı Avrupa'da yayılan Antisemitizme tepki olarak gelişmiştir.⁶⁵

Yahudilerin 20. yüzyılın başında Filistin topraklarına başlattıkları göçün ana nedeni vaat edilmiş topraklara geri dönmektir. Yahudilere vaat edilen topraklar, Nil nehri ile Fırat nehri arasında kalan topraklardır. Yahudilerdeki Arz-ı Mevdud anlayışına göre, Yahudiler eğer Tanrı'nın buyruklarına uyarlarsa, ödüllendirileceklerdir⁶⁶

Siyonizm anlayışına göre, Yahudiler, Siyon'a dönecekler, Hz. Davud'un altı köşeli yıldızı altında kutsal mabetleri Beyt-i Makdis'i inşa edeceklerdir. Tevrat'a göre bu topraklar, Tanrı tarafından İsrailoğullarına bahşedilmiştir. Mesih önderliğinde kutsal topraklara dönülmesini savunanlar da bulunmaktadır. Buna dini Siyonizm anlayışı adı verilmektedir. Siyasi Siyonizmin temellerini, Theodor Herzl oluşturmuştur. Önceleri Herzl, Uganda, Kıbrıs ve hatta Arjantin'de kurulacak İsrail devletine olumlu yaklaşmış ancak sonunda Filistin'de devlet kurulması gerekliliğini savunmuştur. Siyonizmin, Antisemitizm nedeniyle güçlendiği açıktır.⁶⁷

Yahudilerin kendilerinden başka güvenecekleri kimse olmadığı, Siyonizmin amaçlarına uygun olarak, birlikte hareket ederlerse, başarılı olacakları, İsrail devletinin kurulmasıyla anlaşılmalı ve pozitif öz imajlarını şekillendiren bir öge olmuştur. Yahudilerin, negatif öz imajlarının bir parçası olan güvensizliğin sürmesinde, 2. Dünya Savaşı sırasında Almanların gerçekleştirdiği soykırım ve bundan kurtulanların etkisi bulunmaktadır. Yahudiler, vaat edilmiş topraklarına, 2000 yıl sonra dönebilmiş bir toplum olma kültürel kodunu taşımaktadırlar.⁶⁸

2.2.3. Toprağın Kutsallığı İnancı

İsrail'in pozitif öz imajını şekillendiren bir diğer unsur da toprağın kutsallığı inancıdır. Filistin topraklarında bulunan Kudüs, El Halil ve buna benzer yer-

64 Salime Leyla Gürkan, "Yahudilik'te İhtida Meselesi", İslam Araştırmaları Dergisi 7, 2002, 33

65 Selin Çağlayan, İsrail Sözlüğü, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 369-370

66 Burhan, Ali, a.g.e., 11.

67 A.g.e., 22-23

68 Viktor Ostrovsky and Claire Hoy, *By the Way of Deception: The Making and unmaking of a Mossad Officer*, (New York: St. Martin's Press, 1990)

lerin Yahudilerin kontrolü altında bulunması önem arz etmektedir. Yahudiler arasında barış anlayışında toprağın kutsallığını ön planda tutanlar bulunmaktadır. İsrail, Yahudi halkının bu toprakların en eski ve en meşru sahibi olarak nitelendirmektedir. Öz milli imajını bu ana düşünce üzerine kurmaktadır. Gelen en eski halk Yahudi halkıdır, bu nedenle meşru hak sahibidirler. Kudüs, tarihte iki defa, aynı halk tarafından başkent ilan edilmiştir. Filistinliler ise ayrı bir halk değil oraya yerleşmiş Araplar olarak nitelendirilmişlerdir. Düşman imajının oluşumunda, düşmanın bu topraklardaki meşruluğu, yok sayılmaktadır. Filistinli Arapların, özellikle bu topraklardaki yaşama, edebiyata, bilime katkılarının bulunmadığı varsayılmaktadır.⁶⁹

Yahudi Yerleşimleri Konseyi, Yehuda ve Samiriye (Batı Şeria) ve Gazze'den çekilmenin, Yahudi devletin yıkılmasına yol açabileceğini savunmuştur. Ayrıca yine aynı görüşü dini referanslarla savunan Haham Shlomo Goren, Yahudilerin bu topraklardaki yerleşimleri boşaltmalarını, dinen yasak olduğunu duyurmuş ve askerlerin bu yöndeki emirlere uymamalarını önermiştir.⁷⁰ Askerlik görevini yerine getiren dindar askerler ve orduda görevli Batı Şeria'daki yerleşimciler, hükümetin aldığı kararların uygulanmasında zorluk çıkarmaktadırlar. Bu durum İsrail-Filistin barışının tesis edilmesini, zorlaştırmaktadır.⁷¹

Toprağın kutsallığı, siyasal ve kültürel bir kod olarak, İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın resmi sitesinde, "Kudüs'ün Statüsü başlığı" altında da yer almaktadır. Kudüs, Yahudi halkının kalbi ve ruhu olarak nitelendirilmektedir ve Yahudi kültürü, tarihi ve dini açısından merkezi bir rol oynadığı belirtilmektedir. Yahudi müziğinde ve edebiyatında, Kudüs'e ve dini kitaptaki ismi olan Siyon'a atıfta bulunulduğu anlatılmaktadır. Kudüs'ün, M.Ö. 1004'te, Kral Davud tarafından, Yahudi milletinin başkenti olarak kurulduğu ve her zaman şehirde bir Yahudi varlığı olduğu vurgulanmaktadır. Bunun yanında, şehrin diğer dinler için önemi üzerinde durulmakta ve 1967'den beri İsrail'in egemenliğinde olduğu, diğer dinlerin ibadethanelerinin onarıldığı ve tarihte olmadığı ölçüde kendi kontrolleri altında, tüm inananların dini özgürlüklerden faydalandığı anlatılmaktadır. Bu bağlamda, diğer bir ifadeyle, Kudüs, Yahudilerin tarihsel toprağıdır, Yahudilik açısından kutsaldır, İsrail egemenliğindedir ve bunun diğer dinlere zararı yoktur, bilakis bu tarihte olmadığı ölçüde dinsel özgürlük getirmiştir. Ayrıca belirtilen web sayfasında, Kudüs'le ilgili Yahudi iddialarının 3000 yıllık olduğu ve Yahudilerin kutsal kitabında 800 kez Kudüs veya Siyon'dan bahsedildiği belirtilmiştir. M.S. 70 yılında son bulan Yahudi egemenliğinin, 1948'de yenilendiğini ve tarihteki en uzun hükümlerliliğini kendilerine ait olduğunu iddia etmektedirler. Kudüs'ün statüsü hakkında milli bir mutabakat olduğu, tarihte de sadece kendileri tarafından başkent yapıldığını vurgulanmaktadır.⁷²

69 Kaplowitz, N., a.ge., 57.

70 Bora Bayraktar, "Barış Çalışmaları Perspektifinden İsrail-Filistin Sorunu", *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*. (Der.) Atilla Sandıklı (İstanbul: Bilgesam, 2012),251-252.

71 Yagil Levy, "The Israeli Military: Impriosoned by the Religious Community", *Middle East Policy* 18, No.(2), 2011, 67-83.

72 İsrail Dışişleri Bakanlığı, "The Status of Jerusalem", <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/1999/>

İsrail Dışişleri Bakanlığı'nın resmi sitesinde, 30 Kasım 2015 tarihli "İsrail Yerleşimleri ve Uluslararası Hukuk" başlığı altında, Batı Şeria'daki yerleşimlerin, kanunsuz ve sömürgeci bir doğası olduğuna dair söylemlerin konunun karmaşık yapısını, toprağın tarihselliğini ve konunun hukuki kendine mahsus yönlerini göz ardı ettiği belirtilmektedir. Buna göre, İsrail'in 2005 yılında, Gazze Şeridi ve Batı Şeria'nın bazı bölgelerinden çekilmesi, hukuki bir zorunluluk değil, iyi niyet işareti olarak nitelendirilmektedir. Batı Şeria'daki yerleşimlerin gönüllü olduğu ve meşru olarak sahip olunan ve daha önceden başka bir egemen tarafından sahip olunmayan yerlere yapıldığı belirtilmiştir. Bu yerleşilen toprakların, Milletler Cemiyeti mandasında, Yahudi devletinin toprağı olarak belirlendiği eklenmektedir. İsrail, yeni yerleşimlere rağmen belirtilen web sayfasından, ön koşulsuz olarak barış görüşmelerine davet etmek istediklerini de diplomatik bir dille anlatmaktadır. İsrail- Filistin anlaşmalarına göre, yerleşimlerin İsrail'in yetkisinde olduğu belirtilmiştir.⁷³ Bir ülkenin halk desteğine sahip olması, öz imajını güçlendirmekte, uluslararası toplumda "güçlü ve meşru devlet olarak algılanmasını" sağlamaktadır.

2.2.4. Mossad'ın İsrail Devlet İmajına Etkisi

Mossad, İsrail'in ilk Başbakanı Ben Gurion'un, talimatıyla, kurulmuştur. Mossad'ın resmi sitesinde kuruluş tarihi 13 Aralık 1949 olarak kabul edilmektedir.⁷⁴ Isser Harel, Mossad'ın kuruluşundan itibaren, İsrail'in sorunlarının tüm dünyayı kapsadığını, belirtmiştir. Görevlerinin, sadece Arapları izlemek olmadığını, Arapların dostlarını da izlemek olduğunu öne sürmüştür. Harel'e göre, Arapların dostları her yeredir; Latin Amerika'dan Rusya'ya kadar pek çok ülke Araplarla iyi ilişkiler içinde olmuştur.⁷⁵ Bu nedenle, Mossad, pek çok ülkede ve farklı coğrafyada yapılmış ve başka istihbarat örgütleri yanında, muhalif gruplar ve liderlerle ilişki kurmuştur. İsrail için tüm dış dünya tehdit olarak algılanmıştır. Mossad'ın faaliyet alanları, küresel terörle mücadele, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi, İran ve Hizbullah'tan gelebilecek olan tehditlerin ve saldırıların ortadan kaldırılması olarak belirlenmiştir. Mossad, İsrail devleti tarafından, bilgi toplama, analiz etme ve İsrail sınırları dışında gizli operasyonlar yürütmekle görevlendirilmiştir. Diğer yabancı istihbarat örgütlerinin aksine, Mossad, askeri yönü son derece güçlü bir örgüttür. 1979 yılında hazırlanan CIA raporuna göre, Mossad, üst düzey yönetici ve hükümet yetkililerinden bilgi toplamaktadır. Dünyanın her yerindeki Yahudi topluluklarında Siyonistlerden yardım almaktadır.⁷⁶

Mossad'ın resmi internet sitesi, bu istihbarat servisinin anlaşılabilmesi açısın-

Pages/The%20Status%20of%20Jerusalem.aspx , (Erişim: 23.11.2016).

73 İsrail Dışişleri Bakanlığı, "Israeli Settlements and International Law", <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/State/Law/Pages/Israeli%20Settlements%20and%20International%20Law.aspx> , (Erişim:23.11.2016)

74 Mossad, "About us", <https://www.mossad.gov.il/eng/about/Pages/default.aspx>, (Erişim: 23.11.2016)

75 Richard Deacon, İsrail Gizli Servisi, (İstanbul: Anahtar Yayınevi,1999), 67

76 Ali Kuzu, *Mossad*, (İstanbul: Kariyer Yayıncılık,2010):43

dan son derece önemlidir. Site sayesinde, Mossad'ın kendisini nasıl tanımladığı sorusunun cevabı anlaşılabilir. Mossad için, bir istihbarat servisine uygun olacak şekilde sitedeki tanımlayıcı ilk cümle, “Bu her zaman ve ebediyen benim sırrımdır”, cümlesidir. Ardından 4 temel söylem ve resim gözükmektedir. İlk tanımlama cümlesi bir Mossad uzmanına aittir ve “Görünmeyeni görmek ve imkânsızı yapmak için bize katıl”dır. Mossad, görünmeyeni görünür kılan ve imkânsızı başaran bir örgütlenme olarak öz imajını kurgulamıştır. İkinci söylem ise İsrail'in ilk başbakanı olan David Ben Gurion'a aittir, “Tarih yazılmaz, yaratılır”. Mossad'ın kurulma talimatını veren Gurion, bu söylemiyle, Mossad'ın, İsrail'in geleceğini yaratacak bir örgütlenme olarak şekillenmesini sağlamıştır. Üçüncü tanımlama, “Hayat senin oluşturduğun bir şeydir”, cümlesidir. Mossad, işe alınacak elemanlarına, bu kurumda, amaçların gerçekleştirildiğini, ülke çıkar ve amaçları için, var olan ortam ve koşulların kabul edilmediği, insanın tasarladığı, örgütlediği ve düzenlediği yeni gerçeklerin somutlaştırıldığını açıklamaktadır. Bu cümle, kişisel gelişim koçlarının kullandıkları, cümlelere benzemektedir. Mossad, hayallerin gerçeğe dönüştürüldüğü bir örgütlenmedir. Dördüncü söylem ise Şimon Peres'e aittir; Peres, “Düşleri olmayanlar, harikulade şeyler yaratamazlar” demiştir. Bu söylemi analiz ettiğimizde, örgütün mensuplarının, ülkelerinin bekası, bugünü ve yarını için düşleri olduğu ve kurumun tarihi boyunca olağanüstü işler başardığı ve başarmaya devam edeceği anlaşılmaktadır.⁷⁷

Mossad'ın ambleminin anlamı sitede şu şekilde açıklanmıştır. Atasözleri kitabına göre, örgütün başarısının sırrı, en akıllı insanların sözlerinde saklıdır. Atasözü (11, 14), eğer akıllı bir yönlendirme yoksa insanlar başarısız olurlar; ancak çok sayıda rehber varsa, orada emniyet vardır. Ayrıca inançlı bir ruhun, sır tutabileceği belirtilmektedir; Mossad personeli için sır tutabilmek en önemli gerekliliktir.⁷⁸

Kazanılmış toprakların elde tutulması ve İsrail devletinin bekasının korunması için örgütlü bir çalışmanın gerekliliği anlaşılmış ve özellikle ordu ve istihbarat örgütleri güçlendirilmiştir. Bu bağlamda, Mossad, Yemen, Irak, Etiyopya, Suriye, Latin Amerika, ABD, Avrupa ülkeleri yanında⁷⁹ Yahudilerin yaşadığı eski Sovyet coğrafyasında da yapılmıştır. Sovyet bloku ülkelerinde ezilme gören Yahudilerin, İsrail'e kaçmalarını, sağlamıştır.⁸⁰ 1951 yılından itibaren, göçmenlerin İsrail'e getirilmeleri, Mossad'ın en önemli görevlerinden biri olmuştur. Fas'tan yüzbinlerce Yahudi getirilmiştir. 1973 yılında, Etiyopyalı Yahudilerin “gerçek Yahudi” oldukları, açıklanmıştır. Etiyopya Başkanı Mengistu, silah dolu her İsrail uçağı ülkesine indiğinde, Etiyopyalı Yahudilerle havalanabileceği konusunda söz vermiştir.⁸¹

77 Mossad, “About us”, <https://www.mossad.gov.il/eng/Pages/default.>, (Erişim: 23.11.2016)

78 Mossad, “Logo”, <https://www.mossad.gov.il/eng/about/Pages/logo.aspx>, (Erişim:23.11.2016).

79 Bar- Zohar , Michael ve Mishal, Nissim, a.g.e., 52

80 Ostrovsky, V. ve Hoy, C., a.g.e., 130-131

81 Bar-Zohar ve Mishal, a.g.e., 407-424

İsrail devletinin kurulması ve devletin kurulmasından günümüze kadar devam eden Arap tehdidi, devletin yapı ve kurumlarını etkilemiş ve İsrail istihbarat servislerinin temel özelliklerini belirlemiştir. Mossad'ın misyonunun İsrail topraklarıyla sınırlı olmaması, tüm Yahudileri kapsamaması, İmaj teorisi açısından son derece önemlidir. İsrail dış istihbarat servisinin, İsrail devletinin güvenliği dışında, Yahudilerin güvenliği gibi daha büyük bir amaca hizmet etmesi, İsrail'in devlet misyonunun da genişlemesi, amaçlarının büyümesi anlamına gelmektedir. Mossad, İsrail devletinin milli öz imajını şekillendiren önemli bir kurumdur. Mossad, İsrail milli öz imajındaki amaçların genişlemesini sağlayan, uluslararası toplumda imajını güçlendiren bir örgütlenme olarak değerlendirilmektedir

Mossad, kurulmasından itibaren bağımsız, güçlü ve etkin olma imajına sahip olmuştur. Ostrovsky'nin iddiasına göre, Mossad, başbakana karşı sorumlu bir örgüt olarak kurulmasına rağmen, ilerleyen dönemlerde, üzerinde denetim kalmamıştır. Örneğin; 1962 yılının Temmuz ayında, Mısır, 4 tip füze yaptığını açıklamıştır. Mossad'ın başındaki Isser Nadel'e göre, füzeler, Alman bilim adamları tarafından üretilmiştir. Ancak, Ben Gurion, Almanya ile ilişkilerini bozmak istememiştir. Bunun üzerine, Mossad, füze üreten Fabrika 333'te çalışanlara yönelik operasyonlarda bulunmuş, Mısır'ın füze programını durdurmak için İsrail basınına, bilgilendirmiş ve olayın büyümesini sağlamıştır.⁸² Gizli operasyonlar gerçekleşmeden önce, başbakana bile konuyla ilgili bilgi verilmemesi ise "güçler üstü" olarak zımnî değerlendirilmesine neden olmuş ve Mossad'ın imajının İsrail içinde ve uluslararası toplumda daha da güçlenmesine neden olmuştur.

İsrail, Arap coğrafyasında, çift taraflı çalışan ajanlarla çalışmıştır. Eli Cohen, Suriye hükümetinden bilgi sızdırmış, benzer şekilde, Wolfgang Lutz da Mısır polisi ve ordusundan bilgi sızdırmayı başarmış ve Mısır'ın füze programı hakkında bilgi toplamıştır.⁸³ Ancak Mossad'ın Arap dünyasındaki faaliyetleri sadece Arap ülkeleri aleyhine olan faaliyetler değildir. Mossad'ın Arap dünyasında düşünülenin ötesinde yaygın bir işbirliği ağı bulunmaktadır. Mossad, terörizmle mücadele için İsrail'in yakın müttefikleriyle istihbarat konusunda işbirliğinde bulunmaktadır; Arap ülkelerindeki istihbarat servisleri ve özellikle Ürdün ve Suudi Arabistan istihbarat servisiyle işbirliğinde bulunduğu, bilinmektedir.⁸⁴ *East Monitor'un*, İsrail ordusunun yayımladığı belirtilen rapora dayandırdığı habere göre, Mossad, birçok Arap ve Müslüman ülke ile güvenlik, istihbarat ve askeri işbirliğinde bulunmaktadır. Bahsi geçen ülkelerin, Bahreyn, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Afganistan, Azerbaycan, Fas ve Cezayir olduğu belirtilmektedir. İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri'ne hava ve kara radarları, insansız hava aracı (İHA) teçhizatı, havada yakıt ikmali

82 A.g.e., 155-178

83 Ostrovsky, V. ve Hoy, C. a.g.e., 130-131

84 Sephane Lefebvre, "The Difficulties and Dilemmas of International Intelligence Cooperation", *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 16, No.4,(2003) 533; Yeni Şafak, "Riyad'da Mossad Krizi", 06.11.2013

sağlayan cihazlar gibi çeşitli askeri malzemeler satmıştır. Fas ve İsrail arasındaki istihbarata dayalı işbirliğinin, Fas'ın askerlerini savaşmak için İsrail'e gönderdiği 1973 yılında başladığı vurgulanmaktadır. İsrail'in, Cezayir'e yaptığı yardımlar, ileri teknoloji hava kontrol sistemleri, uçuş kaskı, radar, iletişim sistemleri ve askeri hava trafiği sistemlerini içermiştir. Bahreyn'in, İran ve Filistin örgütleri hakkında İsrail'e bilgi sağladığı belirtilmektedir.⁸⁵ Mossad'ın Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılanması bulunmaktadır. Bunun en önemli sebebi, Arap ülkelerinin, bu ülkelere silah temin etmeleri olarak gösterilmektedir. Bunun yanında, Arap ülkelerinin diplomatları, liderleri, üst düzey yöneticileri, İngiltere ve ABD'de eğitim almaktadırlar. Bu ülkelere gerekli olan tüm teknolojik ürünler de yine Batılı devletlerden satın alınmaktadır.⁸⁶ Mossad, ABD ve Batı Avrupa ülkelerinin politikalarını, İsrail'in menfaatleri doğrultusunda şekillendirmek için uğraşmaktadır. Anılan ülkelerde siyasal sisteme etki yapmak amacı ile derin duhul operasyonları gibi çok etkili çalışmalar yapmaktadır. İsrail, kendisine yönelik tehditleri bertaraf etmek amacıyla, yabancı istihbarat örgütleri ile işbirliğinde, bulunmaktadır. CIA ve Mossad arasındaki istihbarat ilişkisinin geçmişi uzun yıllara dayanmaktadır.

Mossad, İsrail'in coğrafi ve nüfus büyüklüğü ile karşılaştırılınca bu büyüklüklerin çok ötesinde önem taşıyan, sadece bölgesel değil, küresel nitelikte stratejik istihbarat gerçekleştiren ve istihbarat operasyonları yapan bir istihbarat örgütüdür. İsrail istihbaratı, dünyanın çok farklı coğrafyalarındaki çatışmalarda da etkili olmaktadır. Tamil gerillalarını, Hintlileri ve Tayvanlıları askeri olarak eğitime görevini de üstlenmiştir.⁸⁷

Mossad, klasik istihbarat yöntemleri dışında yöntemler de kullanmış, korkulan örgüt imajını güçlendirmiştir. Soykırım suçuna karışmış Nazi liderlerinin yakalanarak yargılanması, Münih Olimpiyatları'nda İsraili sporcuları katleden Filistinli militanların tespit edilerek öldürülmeleri veya Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Tunus'daki genel karargahının deniz aşırı bir operasyon ile basılması gibi eylemler Mossad'ın yaratıcı ve cüretkar operasyonları olarak dünya kamuoyunda korkutucu bir imaj kazanmasını sağlamıştır. Mossad, iyi organize olmuş, pek çok ülkede gizlilik içinde çalışabilen bir istihbarat örgütüdür. Farklı ülkelerde zulüm gören Yahudilerin İsrail'e getirilmeleri, Ürdün Nehri operasyonu, Mig-21'in kaçırılması, Adolf Eichmann'ın yakalanması, Mısır'ın füze geliştirmesinin engellenmesi, Mısır'la barış antlaşmasının imzalanması, İran'ın nükleer programının geciktirilmesi, Kürtlerle işbirliğinin sağlanması gibi, Mossad'ın pek çok başarısı bulunmaktadır.⁸⁸

85 Haber10. "Mossad'ın Gizli Arap Ortakları: İşte O ülkeler", 08.02.2014, <http://www.haber10.com/haber/474466/>, (Erişim tarihi: 14.11.2016).

86 Ostrovsky ve Hoy, ag.e.; Marcau Flavius-Christian, Ciorei Mihaela Andrea, "The Role of Intelligence in the Fight Against Terror". *European Scientific Journal* 9, No.3, 2013

87 Ostrovsky, Hoy,A.g.e.,130-131

88 Çağla Gül Yesevi, "İsrail İstihbarat Örgütleri ve Mossad", İstihbarat Örgütleri , (Der.) Ümit Özdağ, (Ankara: Kripto Yayınları, 2014)

Mossad'ın operasyonları her zaman başarılı olmamış ve gizlilik içinde yürütülemediği. Ami Pedahzur, İsrail'in gizli servisleri ve Teröre Karşı Savaş (*The Israeli Secret Services and The Struggle Against Terrorism*) adlı kitabında, İsrail'in, terör ve aşırılığı önleme yöntemlerini eleştirmektedir. Buna göre, İsrail özellikle Kara Eylül Örgütü üyelerini cezalandırma yani infaz kararlarıyla, "sıfır tutuklu" prensibini gözetmiştir. Mossad'a verilen bu cezalandırma görevi, ülkenin terörle savaş yöntemini belirlemiş ve genel güvenlik anlayışını şekillendirmiştir. Ancak, bilindiği gibi, bu yöntem, terörü sonlandıramamış, şiddetin artarak devam etmesine yol açmıştır.⁸⁹ Sıfır tutuklu prensibi ve İsrail devletine ya da Yahudilere karşı suç işleyenlerin misliyle cezalandırılması bir gelenek haline almış ve Mossad'ın "korkulan güç imajına" katkıda bulunmuştur.

Mossad, Ortadoğu coğrafyasının şekillendirilmesinde de etkindir. Mossad ve Kürtler arasındaki işbirliği uzun yıllara dayanmaktadır; bu işbirliği, 1958 yılında başlamıştır. İsrail'in askeri danışmanlar, cephane ve silahları kapsayan yardımı, 1963 yılında, başlamıştır. 1963 yılında, Kürtler için eğitim kampları düzenlenmiştir. Barzani, 1967 ve 1978 yıllarında, İsrail'e ziyarette bulunmuştur. 1967'de, Arap-İsrail Savaşı'nda ele geçirilen silahların Kürdistan Demokrat Partisi'ne (KDP) verildiği, belirtilmektedir. Mossad, İran Haber Alma Teşkilatı Savak'la görüşerek, İranlı ve İsrailli müsteşarlar, teknik personel ve subaylardan oluşan dinamik bir yapı kurulmasını sağlamıştır. Bu yapı, Barzani için çalışmıştır. Mossad ve Savak, Kürtlere düzenli silah ve mühimmat sağlanması konusunda tam bir işbirliğinde bulunmuşlardır. Barzani, Irak'taki Yahudilerin, İsrail'e kaçmalarına yardımcı olmuştur. Iraklı bir pilotun uçak kaçırarak İsrail'e götürmesi, Kürtlerin yardımıyla gerçekleştirilen bir Mossad eylemidir.⁹⁰

Mossad, İran'ın nükleer enerji programını, İsrail'in birlik ve bütünlüğü açısından önemli bir tehdit olarak görmüştür. Bu programda görevli pek çok İranlı bilim adamının, Mossad tarafından suikasta uğradığı iddia edilmektedir. İran'ın nükleer programının yavaşlatılması ve durdurulması amacıyla, İran'ın tesislerine pek çok sabotajda bulunulmuştur. Kullanılan malzemelerin değiştirilip, farklı malzemelerin kullanılmasıyla, tesisler zarar görmüştür. Obama'nın İran'la ilişkilerin yapısını değiştirme arzusuna rağmen, Mossad, İran'ın nükleer programını yürüten görevlilere yönelik suikastlarını ve programa gerekli materyallere ve tesislere yönelik sabotajlarını sürdürmektedir. Barack Obama ve Binyamin Netanyahu'nun güvenlik kaygıları, ciddi farklılıklar göstermektedir.⁹¹

Mossad'ın faaliyet alanlarından biri, Lübnan'da faaliyet gösteren Şii örgüt Hizbullah'la mücadeledir. Özellikle 2006 Savaşı'nda, insan istihbaratı konu-

89 Allen Newton, "The 'Talking Cure': Intelligence, Counter-Terrorism Doctrine and Social Movements", *Intelligence and National Security* 26, No.1, 2011, 123

90 Kuzu, Ali, a.g.e.; Şalom Nakdimon *Irak ve Ortadoğu'da Mossad*, (Ankara: Elips Kitap, 2004).

91 Yesevi, Çağla Gül, a.g.m.

sunda başarısız olan İsrail istihbarat örgütleri bu sorunu çözmeye çalışmaktadırlar. Son dönemde, Mossad'ın, Hizbullah'ın İsrail'i hedef alan Ünite 910 adlı birliğine sızması, bu konuda çalışmalarının sürdüğünün belirgin bir kanıtıdır. Çift taraflı ajan olan kişinin, Hasan Nasrallah'ın güvenliğinden sorumlu olması, Mossad'ın ciddi bir başarısı olarak nitelendirilmelidir.

İstihbarat örgütlerinin görüşlerinin aksine, Netanyahu, İran'a karşı askerî bir müdahalenin gerekliliğini pek çok kez ifade etmiştir. Ancak, Mossad başkanları Meir Dagan ve Tamir Pardo İran'ın, İsrail'in varlığına ciddi bir tehdit sayılamayabileceğini, belirtmişlerdir. Bu durum, Mossad'ın devlet kurumları içerisindeki gücünü göstermektedir. Mossad'ın İsrail halkı tarafından güvenilir örgüt olarak görülmesi ve Mossad'ın inşa edilen uluslararası imajının etkisiyle, karar alma mekanizmasındaki etkinliğini sürdüreceği görülmektedir.

İsrail halkı, etnik ve kültürel farklılıklar içeren bir topluluk olmasına rağmen, Yahudilik inancıyla birbirine bağlanmış, ortak bir gelecek tasavvuru için kenetlenmiştir. Mossad'ın görev alanı, İsrail'in bekasının korunmasıyla sınırlanmamıştır. Mossad, sadece İsrail halkını değil, bütün Yahudileri korumayı amaçlamaktadır.

Mossad'ın İsrail'in dünya çapında iş yapan telekomünikasyon firmaları Comverse ve Amdocs'tan önemli istihbari bilgiler edindiği belirtilmektedir. Bu şirketler, 100'den fazla ülkede 250 GSM şirketine yazılım ve donanım hizmeti vermektedir. ABD'deki 25 telefon şirketi ve 200'den fazla şirketin faturalama işlemlerini bu firmalar gerçekleştirilmektedir. Şirketlerin, Mossad adına telefon dinlediği iddia edilmektedir.⁹² Böyle bir iletişim ağını kontrol edebilme potansiyeline sahip olmak, Mossad'ın ve İsrail'in uluslararası sistemdeki konumunu güçlendirecektir.

İsrail'in istihbarat kültürünün oluşmasında, iki kavram belirleyicidir. Bu kavramlardan birisi İsrail halkındaki "güvensizlik duygusu" diğeri de Mossad'ın "güvenilir kurum" imajıdır. Yahudi soykırımı ve topraksız bir millet olma durumu, önem taşımaktadır. Zulme uğramış din kardeşlerinin oluşturduğu topluluk olma duygusu, belirleyicidir. Vamik Volkan'ın (2012) belirttiği gibi büyük grup kimliğindeki bu güvensizlik, yeni nesillere aktarılmaktadır. Bu güvensizlik duygusu, Araplarla yaşanan savaşlarla pekişmiştir. İsrail için sınırlarının korunması, elzemdir. İsrail'de istihbarat örgütlerine, güven duyulmaktadır. İsrail halkı, istihbarat servislerini, devletin ve halkın güvenliğinin temsilcisi olarak görmektedirler. Mossad'ın, İsrail halkı tarafından kaydedilen imajı gelecekteki yapılanmasını etkileyecektir. Mossad, yıllar içinde elde ettiği "güvenilir kurum" olma imajını sürdürecektir. Güvenilirlik özelliği, devletin diğer kurumları arasındaki yerini sağlamlaştıracak bir olgudur.

Siyasi karar alıcılar, önce devletlerin imajlarını tanımlarlar ve sonra bu imaj-

92 Radikal, "Dinlemeler, CIA ve Akbaba'nın üç günü", 23.03.2014, <http://blog.radikal.com.tr/Sayfa/dinlemeler-cia-ve-akbabanin-uc-gunu-54314> (Erişim tarihi: 28.03.2014).

lara dayanarak yeni bilgileri yönlendirirler. Devletlerin askeri yetenekleri, kültürleri, ekonomik güçleri ve istihbarat örgütleri, devletlerin imajlarını şekillendirmektedir. Mossad'ın, İsrail içinde güvenilir bir kurum olma imajı yanında, diğer önemli yönü uluslararası imajı olarak karşımıza çıkmaktadır. İstihbarat örgütlerinin genel özelliği olan belirsiz, gizli yapıları, Mossad için de belirgin özelliklerdir. Mossad'ın belirsiz, gizli güç olma durumu, İsrail dışındaki karar alıcıların ve siyasal seçkinlerin isteyerek veya istemeyerek yeniden inşa ettikleri, güçlendirdikleri bir imajdır. Mossad'ın elde etmiş olduğu başarıları kadar çözümlenemeyen, nedenleri tam olarak açıklanamayan pek çok olayla ilgili adres gösteriliyor olması önemlidir. "Mossad parmağı" olarak nitelendirilen bu olgu, Mossad'ın imajını ve böylelikle İsrail devletinin imajını güçlendirmektedir. Mossad'ın başarıları kadar "belirsiz, gizli güç" olarak tanıtılması ve algılanması önemlidir. Mossad, pek çok ülkede ajanları olan, ülkelerin iç politikalarını değiştirebilecek bir güç olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda, Mossad'ın gücü, medyanın ve İsrail dışındaki karar alıcıların, Mossad'ın imajına yaptıkları katkıdan ileri gelmektedir. Mısır darbesi, bunun bir örneğidir. Erdoğan'ın işaret ettiği bu olay, potansiyel İsrail tehdidini gösterdiği gibi, Mossad'ın ve İsrail'in onaylanan gücünün de altını çizmektedir. Bunun dışında, Mossad ile ilgili bazı komplo teorilerinden de bahsedilmektedir. Mossad'ın, John. F. Kennedy, Marilyn Monroe ve Turgut Özal'ın ölümleri gibi pek çok olayla ilgisi olduğu ileri sürülmektedir. Bu iddiaların son halkası ise, Yaser Arafat'ın, Mossad tarafından zehirlendiği iddialarıdır.

Uluslararası toplumda, karar alıcılar tarafından inşa edilen Mossad'ın imajı, uluslararası medya tarafından da güçlendirilmektedir. Uluslararası medya, bu şekillendiren imajı desteklemekte ve imajın yeniden yaratım sürecine katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, popüler söylemde, İsrail'in ve Mossad'ın gücünün ardında, Yahudi ağırlıklı uluslararası medya, Yahudi lobisi, Yahudi Diasporası ve Yahudi sermayesi bulunmaktadır. Aslında, bu iddia bile, Mossad'ın ülkelerin iç işlerini yöneten, gizli-kapaklı operasyonlarla, genel amacı olan İsrail halkını ve Yahudileri koruma misyonunu sürdüren, "belirsiz, korkulan, gizli güç" olma imajını, pekiştirmektedir. Mossad'ın imajı uluslararası toplumda yeniden yaratılmış ve inşa edilmiştir. Bu durumun ilk sonucu, ülke içinde, karar alma süreçlerinde etkinliğinin artmasıdır. İkinci sonucu ise, İsrail devletinin imajını şekillendiren önemli bir unsur olarak Mossad'ın öne çıkmasıdır. Mossad'ın şekillendirilen imajı, İsrail'den gelebilecek askeri tehditler dışında, "başlı başına tehdit" olarak algılanmasına yol açmaktadır.

Sonuç

Çalışma kapsamında, İmaj teorisi ışığında, İsrail devletinin imajı incelenmiştir. İsrail'in milli öz imaj unsurları açıklanmıştır. İsrail'in negatif öz imajının oluşumunu sağlayan tehdit, sürgün, Antisemitizm ve soykırım konuları açıklanmıştır. İsrail'in negatif öz imajında tehdit-korku, topraklarından sürülme, yurtsuz kalma, sevilmemeye, küçük görülme, aşağılanma ve güçsüzlük bulunmaktadır. İsrail, Yahudi toplumunu korumak ve uluslararası toplumda

saygınlık kazanmak için, “güçlü devlet” olma ve bu imajı elde etme yönünde çaba harcamıştır. İsrail, kendini, güçlü orduya, üstün teknolojiye, gelişmiş savunma sanayiine, başarılı istihbarat örgütlerine sahip, demokratik ve toprakları Yahudi göçüne açık, tüm Yahudilerin haklarını savunan bir devlet olarak tanımlamaktadır. Düşmandan gelecek şiddete misliyle karşılık verme, böylelikle caydırıcı olma, yolunu seçmiştir. İsrail devletinin ve Yahudi halkının topyekûn ortadan kaldırılma korkusunu, var olan tehditleri bertaraf ederek ve güçlü devlet imajını pekiştirerek çözüme yönünde hareket etmiştir. Bu bağlamda, İsrail negatif öz imajını, pozitif öz imaja dönüştüren bir kurum olarak İsrail ordusu ve İsrail askeri doktrini incelenmiştir. İsrail pozitif milli imaj unsurlarını oluşturan Bağımsızlık bildirgesi, İsrail milli marşı, İsrail bayrağı ve devlet amblemi niteliksel içerik açısından analiz edilmiştir. Pozitif öz imajı unsuru olan Siyonizm ve toprağın kutsallığı, resmi belgelere atıfta bulunularak açıklanmıştır. Ayrıca, Mossad'ın imajının, İsrail devlet imajına olumlu yöndeki katkıları belirtilmiştir. İmaj teorisi sayesinde, İsrail'in kabiliyetleri, kültürel kodları, amaçları, algıladığı tehdit ve fırsatlar daha iyi ortaya konulabilmiştir. İsrail'in negatif öz imajı ve pozitif öz imajı, karar alma mekanizmasını, yürüttüğü iç ve dış politika hedeflerini ve uluslararası toplumdaki algılanışını şekillendirmektedir. İsrail'in devlet olarak varlığının sorgulandığı, yok edilmesinden söz edilen coğrafyada, İsrail ordusunun karşılaştırmalı güçlü konumu, farklı ülkelerde Mossad ajanlarının etkinliği, istihbarat ve savunma teknolojisinin üstünlüğü, İsrail devletinin de etkin, aktif ve uluslararası toplumu yönlendirebilecek bir devlet olarak algılanmasına yol açmaktadır.

Kaynakça

- Arı, Tayyar, *Geçmişten Günümüze Orta Doğu: Siyaset, Savaş ve Diplomasi*, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004.
- Balpınar, Zafer, “Yahudi Milliyetçiliğinin Güç kullanımı Üzerinden İsrail’in Güvenlik Anlayışına olan etkisi”, *Akademik Ortadoğu* 7, No.1, 2012.
- Bar- Zohar, Michael ve Mishal, Nissim, *Mossad*, İstanbul: Koton Kitap, 2012.
- Bayraktar, Bora, “Barış Çalışmaları Perspektifinden İsrail-Filistin Sorunu”, *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*. (Der.) Atilla Sandıklı, İstanbul: Bilgesam, 2012.
- Beach, Lee Roy ve Mitchell, Terence R., “Image Theory: Principles, Goals, and Plans in Decision-Making”, *Acta Psychologica* 66 (1987):201-20.
- Beller, Steve, *Antisemitism: A very short history*, Oxford: Oxford University Press, 2007.
- Bilali, Rezarta, “Assessing the Internal Validity of Image Theory in the Context of Turkey-US Relations”, *Political Psychology* 31, No.2, (2010):275-300.
- Burhan, Ali, *Filistin-İsrail Çatışması ve Hamas*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı) Isparta: 2008.
- Cengiz Erişen, Elif Erişen, Binnur Özkeçeci-Taner, “Siyasal Psikolojide Araştırma Yöntemleri”, *Siyaset Psikolojisi*, (Der.) Özlem Dirilen Gümüş, Ankara: Nobel, 2015.
- Cottom, Martha, “The Impact Of Psychological Images on International Bargaining: The Case of Mexican Natural Gas”, *Political Psychology* 6, No.3, (1985): 413-440.
- Cottom, Martha, “The Carter Administration’s Policy Toward Nicaragua: Images, Goals and Tactics”, *Political Science Quarterly* 107, No.1, (1992): 123-146.
- Çağlayan, Selin, *İsrail Sözlüğü*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2010.
- Deacon, Richard, *İsrail Gizli Servisi*, İstanbul: Anahtar Yayınevi, 1999.
- Elif Sandal-Önal, “Etnik Çatışma, Irkçılık ve Soykırım”, *Siyaset Psikolojisi*, (Der.) Özlem Dirilen Gümüş, Ankara: Nobel, 2015

Flavius-Christian, Marceau ve Andrea, Ciorei Michaela, "The Role of Intelligence in the Fight Against Terror". *European Scientific Journal* 9, No.3, 2013.

Gürkan, Salime Leyla, "Yahudilik'te İhtida Meselesi", *İslam Araştırmaları Dergisi* 7, 2002.

Haaretz, "Israel's Military Intel Chief: 2017 Will Be Unstable for Palestinians, We Should Prepare for Terror Waves", 28.11.2016, http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.755686?utm_content=%24section%2F1.755686&utm_medium=email&utm_source=smartfocus&utm_campaign=%24segmentId&utm_term=20161128-02%3A11 (Erişim: 30.11.2016)

Hayrettin Özler, *Siyaset Psikolojisi*, Bursa: Etkin Yayınları, 2014.

Hermann, Richard and Fischerkeller Michael, "Beyond the enemy image and spiral model: Cognitive-strategic research after the Cold War", *International Organization* 4, No.3, (1995):415-450.

Hermann, Richard, James Voss, Tonya Schooler, Ciarrochi Joseph, "Images in International Relations: An Experimental Test of Cognitive Schemata". *International Studies Quarterly* 41.(1997): 403-433.

Hermann, Richard. "The Power of Perceptions in Foreign-Policy Decision Making: Do Views of the Soviet Union Determine the Policy Choices of American Leaders?" *American Journal of Political Science* 30, No.4, (1986):841-875.

Israel Defense Forces, "Code of Ethics", <https://www.idfblog.com/about-the-idf/idf-code-of-ethics/> (Erişim: 29.11.2016)

Israel Defense and Security Report Q4, *Business Monitor International*, 2013.

Israel Defense Forces, "Doctrine". <http://www.idf.il/1497-en/Dover.aspx>, (Erişim tarihi:19.11.2013)

İsrail Dışişleri Bakanlığı, "About Israel: State", <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/State/Pages/The%20State.aspx> (Erişim: 23.11.2016)

İsrail Dışişleri Bakanlığı, "Declaration of Establishment of State of Israel", <http://mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Declaration%20of%20Establishment%20of%20State%20of%20Israel>, (Erişim: 23.11.2016)

İsrail Dışişleri Bakanlığı, "Israeli Settlements and International Law", <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/State/Law/Pages/Israeli%20Settlements%20and%20International%20Law.aspx>, (Erişim:23.11.2016)

İsrail Dışişleri Bakanlığı, “The Flag and the emblem”, <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/IsraelAt50/Pages/The%20Flag%20and%20the%20Emblem.aspx>,(Erişim: 23.11.2016)

İsrail Dışişleri Bakanlığı, “The Status of Jerusalem”, <http://mfa.gov.il/MFA/MFA-Archive/1999/Pages/The%20Status%20of%20Jerusalem.aspx> , (Erişim: 23.11.2016).

İsrail Enformasyon Merkezi, İsrail Hakkında Gerçekler, Kudüs: Keter Pres, 2008.

Jerusalem Post, “Netanyahu: Israeli Technology and anti-terror capabilities can bring peace”, 23.11.2016, <http://m.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Netanyahu-Israeli-technology-and-anti-terror-capabilities-can-bring-peace-473427#article=6024RDNFQ0EyNDYyM0Y1QUFCNzM0OEVDmKJCQkJEQjNCNTA=> (Erişim:23.11.2016).

Jervis, “Robert, “Perception and Misperception in International Relations”, *International Relations Theory: Realism, Pluralism, Globalism* içinde (Der.) Viotti, Paul R. & Kauppi, Mark V., (Boston: Allyn and Bacon, 1993), 286-304.

Kaplowitz,Noel, “National Self- Images, Perception of Enemies, and Conflict Strategies: Psychopolitical Dimensions of International Relations”, *Political Psychology* 11, No.1(1990): 39-82.

Kohn, Hans, *Nationalism: Its Meaning and History*, New York: Van Nost-rand Company, 1971.

Kuzu, Ali, *Mossad*, İstanbul: Kariyer Yayıncılık,2010.

Lefebvre,Stephane “The Difficulties and Dilemmas of International Intelligence Cooperation”, *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 16, No.4,(2003).

Levy, Yagil, “The Israeli Military: Imprisoned by the Religious Community” *Middle East Policy* 18, No.(2), 2011, 67-83.

Mossad, “About us”, <https://www.mossad.gov.il/eng/about/Pages/default.aspx>, (Erişim: 23.11.2016)

Mossad, “Logo”, <https://www.mossad.gov.il/eng/about/Pages/logo.aspx>, (Erişim:23.11.2016).

Nagehan Taşdemir, “Siyaset Psikolojisinde Nitel ve Karma Yöntem Araştırmaları”, *Siyaset Psikolojisi*, (Der.) Özlem Dirilen Gümüş, Ankara: Nobel, 2015.

Nebenzahl, Israel, "National Image and Competitive Advantage", IV. Administration Congress ESPM, 25-27 July 2007.

Newton, Allen, "The 'Talking Cure': Intelligence, Counter-Terrorism Doctrine and Social Movements", *Intelligence and National Security* 26, No.1, 2011.

Ostrovsky, Viktor and Hoy, Claire, *By the Way of Deception: The Making and unmaking of a Mossad Officer*, New York: St. Martin's Press, 1990.

Özkeçeci Taner, Binnur. "From Allies to Frenemies and Inconvenient Partners: Image Theory and Turkish-Israeli Relations, *Perceptions* 17, No.3, (2012): 105-129.

Pakhurst, Jocelyn Mary,: *The Continuity of Images from the dependent of the enemy to the Rogue State: Iraq and North Korea's Acquisition of Deterrence Capabilities*, Yayınlanmamış Doktora Tezi ,Washington State University, 2004.

Rosati, Jerel "A cognitive approach to the study of foreign policy", *Foreign policy analysis: Continuity and change in its second generation* içinde (Der.), Neack, Laura & Hey, Jeanne A. K & Haney, Patrick Jude, N.J.: Prentice Hall, 1995.

Roth, A. I., "Reassurance: A Strategic Basis of Support for Israel", *International Studies Perspectives* 10, 2009, 378-393.

Sabah , "Erdoğan: İsrail bir terör devleti", <http://www.sabah.com.tr/dunya/2014/07/26/erdogan-israil-bir-teror-devleti> (Erişim: 18.11.2016).

Sarıbay,Adil, Olcaysoy Ökten, Irmak, Yılmaz, "İdeolojik Yönelimler ve Psikolojik Değişkenler", *Siyaset Psikolojisi*, (Der.) Özlem Dirilen Gümüş, Ankara: Nobel, 2015.

Shapiro,Shlomo, "Speak No Evil: Intelligence Ethics in Israel", Paper presented at 2007 USA Annual Conference, Chicago, 2007.

Stein, Janice Gross, "Psychological Explanations of International Conflict". *Handbook of International Relations*, CA: Sage, (2002):292-308

Stein, Jocelyn, "Psychological Explanations of International Conflict. *Handbook of international relations*, (2002): 292-308.

The Military Balance, "Chapter Seven: Middle East and North Africa", 112, No.1, 2012.

Times of Israel, "IDF general gives exclusive interview to Saudi paper",28.11.2016 . <http://www.timesofisrael.com/idf-spokesperson-tells-saudi->

paper-iran-should-beware/?utm_source=dlvr.it&utm_medium=twitter, (Erişim: 30.11.2016).

Ulutaş, Ufuk ve vd. İsrail Siyasetini Anlama Kılavuzu, Ankara: SETAV, 2012.

Volkan, Vamık, “Büyük Grup Kimliği ve Barışı Sağlama”, *Siyaset Psikolojisi*, (Der.) Özlem Dirilen Gümüş, Ankara: Nobel, 2015.

Volkan, Vamık, *Kimlik Adına Öldürmek*, İstanbul: Everest Yayınları, 2009.

Yesevi, Çağla Gül, İsrail Ordusu ve İsrail İstihbarat Örgütleri, Ankara: Kripto, 2015.

Yesevi, Çağla Gül, “İsrail Silahlı Kuvvetleri”, *Millî Güvenlik ve Askerî Bilimler Dergisi* 1, No.2 (2014):123-168.

Yesevi, Çağla Gül, “İsrail İstihbarat Örgütleri ve Mossad”, İstihbarat Örgütleri , (Der.) Ümit Özdağ, Ankara: Kripto Yayınları, 2014.